

בס"ד. שיחת יום ה' פ' בלק, י"ב תמוז, ה'תשכ"ג.

בלתי מוגה

[כ"ק אדמו"ר שליט"א צוה לנגן הניגון "הושיעה את עמך"].

א. בהתוועדות י"ב-י"ג תמוז תש"ג — לפני עשרים שנה¹ — פתח כ"ק מו"ח אדמו"ר באמרו²:

מטבע האדם, שלפעמים רצונו להיות בסביבה שלו. בכלל, הרי זה זמן שצריכים לנצל אותו לטובת הרבים, אבל אעפ"כ, יש זמן שאדם רוצה להמצא בסביבה שלו ("אין די אייגענע סביבה"), כפי שהוא ביחידות. וממשיך לבאר, שיש לאדם כח ויכולת לשנות את האויר שמסביבו. בכלל, הטביע הקב"ה באדם את הכח לשנות ולתקן, ועד שביכלתו לשנות גם את הענין היותר נעלה — ענין האויר.

ענין האויר — מבואר בספרי קבלה, חקירה וחסידות³, שהוא: אור יו"ד. והיינו, שיאיר האור של נקודת הנשמה (שזהו ה"י"ד), כפי שמבאר רבינו הזקן⁴ בענין "איתן" שבנשמה, שיש ג' פירושים ב"איתן": ישן, קשה וחזק, והו"ע הקושי והחוזק הישן ("די אַלטע האַרטע שטאַרקייט") שיש בכל אחד מישראל על תומ"צ, באופן של מסירת נפש.

וזהו ענין האויר — אור יו"ד — גילוי איתן שבנשמה.

עד כאן הוא התוכן בקצרה של השיחה הראשונה.

ותוכן הדברים — שיש להמשיך את ה"אור יו"ד" באויר כפשוטו (שהרי נוסף לכך ש"אויר" הוא "אור יו"ד", ישנו גם ענין האויר כפשוטו) — האויר שבו נמצאים, והיינו, שלא זו בלבד שה"איתן" שבנשמה יהי בשלימות, ויפעל על כל עניני הנשמה (שזהו"ע "אור יו"ד"), אלא עוד זאת, שבכחו של יהודי לפעול שענין זה יהפוך להיות ה"אויר" של הסביבה כולה, והיינו, שבכל מדינה ובכל מקום שמגיע אליו, צריך להשתדל ולעשות כל התלוי בו, ואז יפעל — שבכל הסביבה יהי ה"אויר" שלו.

(3) ראה ספר הערכים חב"ד (כרך ב) ערך אויר ס"ח (ע' רכג ואילך). וש"נ.

(4) ראה סה"מ תרפ"ח ע' קכא. קונטרס לימוד החסידות פ"ג (אג"ק אדמו"ר מהור"י צ"ח"ג ע' שלה).

(1) ולהעיר מהעילוי דמספר עשרים — ולדוגמא: "עד עשרים" (ריש סוכה), כב' הפירושים-אופנים: עד ועד בכלל, או עד ולא עד בכלל.

(2) סה"ש תש"ג ע' 135.

ב. ויש להוסיף בביאור הדברים:

ב' הענינים שבאור, "אור יו"ד" ו"אור" כפשוטו, קשורים זה בזה — כפי שמבאר רבינו הזקן בתורה אור⁵ ש"הארת אור הנר הוא ע"י שיש אור סביב האור, משא"כ בלא אור יכבה ולא יאיר כלל", וכן הוא בכל אור למטה, אור הנר, נר קטן או נר גדול, אבוקה או מדורה⁶, שקיום האור תלוי בהאור שמסביבו, ולכן, כאשר שואבים את האור, או כאשר האור הוא מגושם ביותר, אזי אין קיום להאור; או שאינו דולק לכתחילה, או שנכבה מיד⁷.

והסיבה לכך שכן הוא למטה — לפי ש"נשתלשלו מהן"⁸, שכל הענינים למטה בגשמיות, הם כמו בשרשם למעלה:

ענין האור הוא — שרואים כל דבר כפי שהוא, ואין צורך למשש כו', להתבונן ולפלפל אם כן הוא אם לאו, כיון שיש אור מסביב, ולכן רואה את הענינים כפי שהם.

ושני פרטים בזה: (א) זהו ענין פנימי, שיכול לראותו ולתפסו, (ב) וענין פנימי זה נמצא אצלו באופן שאינו זקוק להוכחות ממקום אחר, מתוך שקו"ט, קושיות ותירוצים, כיון שרואה אותו מיד כפי שהוא.

ודוגמתו בכחות האדם למטה — הו"ע השכל:

כשם שספירת החכמה למעלה היא התחלת וראשית הספירות, אורות פנימיים, כך גם בכחות האדם, התחלתם וראשיתם הוא כח השכל, וכיון שהמוח שליט על הלב (כדאיתא בזהר⁹, ורבינו הזקן מוסיף¹⁰) בטבעו ותולדתו, נמצא, שכל מציאות האדם והנהגתו תלוי' במוח, כפי הוראת שכלו.

ובשכל גופא — שיש בו כמה דרגות — הנה נקודת השכל (שרואה את אמיתית הענין ללא ספקות), נקראת בשם כח החכמה מכבואר בתניא⁸ (ובספרי חסידות שלאח"ז בארוכה).

והנה, הכחות הפנימיים שבאדם (החל מכח החכמה), נמשכים מהכחות המקיפים — רצון ותענוג.

ד"ה באו חשבון ד"ב תמוז תרצ"א (סה"מ תרצ"א ריש ע' שלז). וש"נ.
 (8) תניא רפ"ג.
 (9) ח"ג רכד, א.
 (10) תניא פ"ב. פי"ז.

(5) מקץ מב, ג.
 (6) ולהעיר מדברי השל"ה (קלו, ב) שאבוקה מדורה ונר הם כנגד אצילות בריאה ויצירה, כמשנ"ת בהתועדות שלפנ"ז.
 (7) ראה לקר"ת חוקת סה, סע"ד. וראה גם

ולדוגמא¹¹: הכלל המובא בגמרא¹² "לעולם ילמוד אדם במקום שלבו חפץ", וכהפס"ד בשו"ע יו"ד¹³ בהלכות כבוד אב ואם, ש"תלמיד שרוצה ללכת למקום אחר שהוא בוטח שיראה סימן ברכה בתלמודו לפני הרב ששם, ואביו מוחה בו .. אינו צריך לשמוע לאביו בזה".

ולכאורה אינו מובן: מהי השייכות ד"לבו חפץ" לענין ההבנה וההשגה? — לכאורה, כאשר יתייגע בשכלו יבוא לידי הבנה והשגה, בין אם יש לו תענוג ובין אם לאו?!

אך הענין הוא — שהצלחת הכחות הפנימיים היא כאשר הם קשורים עם שרשם ומקורם, שהם הכחות המקיפים, רצון ותענוג.

ומכמה טעמים המבוארים בקבלה וחסידות¹⁴ — הנה ספירת הכתר (רצון ותענוג) נקראת בשם "אוויר", וממנה נשתלשל ענין האוויר שישנו בעולם.

ולכן, הנה כשם שבחכמה, הבנה והשגה שבאדם, יש צורך שיהי' "לבו חפץ" (רצון ותענוג), שאז יצליח בחכמה והבנה והשגה — כן הוא גם בענין האור למטה (שהוא בדוגמת ענין החכמה), שקיום האור תלוי באויר שמסביב לו.

ג. והנה, גם ענין האוויר תלוי במעשה האדם.

ויש להביא ראי' והוכחה מנגלה דתורה — כמבואר כמ"פ¹⁵ שכל הענינים שבפנימיות התורה יש להם השתקפות בנגלה דתורה, שהיא החיצונית של הפנימיות, וכיון ש"תורה" היא מלשון "הוראה"¹⁶, והמעשה הוא העיקר¹⁷, צריך כל דבר להתבטא בדין בנגלה דתורה — שגם באויר שייך טומאה וטהרה:

לכאורה אינו מובן: בשלמא דבר שבידו של אדם לשנותו, יכול לפעול בו מצב של טהרה או הפכו; אבל אויר — אם אין לאדם שליטה עליו לטוב או למוטב, לא שייך שע"י האדם יהי' טהור או בהיפך הטהרה. והרי רואים שישנם מעשי ידי אדם שעל ידם יכול לפעול שהאוויר שבמקומו יהי' טהור — אם עי"ז שאינו מכניס לשם דברים שיכולים

14) ראה סה"ע שם ס"ט ואילך (ע' רכד ואילך). וש"נ.

15) ראה גם תו"מ חל"ו ע' 337. וש"נ.

16) ראה זח"ג נג, ב. דר"ק לתהלים יט, ח. גו"א ר"פ בראשית.

17) אבות פ"א מ"ז.

11) ראה גם סה"מ תרנ"א ריש ע' קסג.

12) תרס"ה ע' רמג. תרפ"ה ע' שב. היש"ת ע' 128. תו"מ סה"מ סיון ריש ע' שעז.

12) ע"ז יט, א.

13) סו"ס רמ.

לטמא אותו, ויתירה מזה: אפילו אם האויר כבר נטמא רח"ל, יש לו ברירה לקיים את הציויי "ונתן את הבית גו"¹⁸, וליקח אבנים אחרות ולבנות את הבית מחדש, ואז מתבטל הענין דהיפך הטהרה. וזוהי ההוכחה מהלכה שבתורה, שגם ענין האויר תלוי במעשה ידי אדם¹⁹.

ד. ויתירה מזה — שיש מעלה ועילוי בענין האויר לגבי שאר עניני האדם:

כיון שענין האויר הוא שרש ומקור כחות המקיפים שבאדם (רצון ותענוג), וכחות המקיפים הם קרובים יותר לעצם הנפש — אזי נקל יותר לפעול שם ענין הטהרה והסרת הטומאה, כיון שנמצאים בקירוב יותר לדרגת הנפש שעלי' נאמר "בבואה דבבואה לית להו"²⁰, ואפילו בשעת החטא היתה באמנה אתו ית'²¹.

ומזה מסתעף גם הדין בנגלה דתורה — פס"ד הרמב"ם²², שכל אחד מישראל, מבלי הבט על מעמדו ומצבו בגלוי, "רוצה הוא לעשות כל המצות ולהתרחק מן העבירות"; בפנימיות רצונו — בכחות המקיפים הקשורים עם פנימיות הנפש — רוצה לקיים את רצון הבורא, ולא רק באופן סתמי, אלא באופן שיומשך במעשה פרטי — לקיים את הציויי של ב"ד שפסקו שצריך לגרש את אשתו, ועד שגם "גט המעושה"²³ ע"פ ב"ד של ישראל, שכופין אותו עד שיאמר רוצה אני, חשיב ש"גרש לרצונו".

ה. וזהו גם מה שמצינו בספרים²⁴ בנוגע למעלת האויר של ארץ ישראל:

ובהקדמה — שארץ ישראל בכלל, לאחרי החורבן, הרי היא ארץ שממה;

מבלי הבט על הנראה לעיני בשר, הנה כל זמן שלא נתתקן הענין ד"חטאינו", הרי "מפני חטאינו גלינו מארצנו ונתרחקנו מעל אדמתנו" — כנוסח תפלת המוספים דר"ה ויוהכ"פ וימים טובים, שנוסח זה נקבע גם עבור יהודי שדר בירושלים עיר הקודש, ואפילו בירושלים העתיקה, בד' אמות הסמוכים להר הבית (אם כי לא על הר הבית עצמו, שאסור

(21) תניא ספכ"ד.

(22) הלי גירושין ספ"ב.

(23) גיטין פח, ב.

(24) ראה גם ספר הערכים חב"ד (כרך ב)

ערך אויר א"י (ס"ע רמא ואילך). וש"נ.

(18) מצורע יד, מה.

(19) ראה גם אג"ק ח"א ע' רלט ואילך.

וש"נ.

(20) יבמות קכב, א. וש"נ. וראה לקו"ת

תצא לו, ג ואילך. ובכ"מ.

ליכנס שם²⁵), ואעפ"כ, גם הוא צריך לומר "גלינו מארצנו ונתרחקנו מעל אדמתנו", בתפלת העמידה, שבה צריכה להיות זehירות יתירה שלא לומר דבר שהוא היפך האמת!

ומזה מוכח, שבזמן החורבן, חרב לא רק בית-המקדש, אלא חרבים גם כל הענינים הקשורים עם ארץ-ישראל.

אך ישנו ענין היוצא מן הכלל — אוירא דארץ ישראל:

אפילו בארץ ישראל דלמטה — הנה "אוירא דארץ ישראל מחכים"²⁶, ולא רק בזמן שביהמ"ק קיים, אלא אפילו לאחר החורבן, שלכן, גם עתה, הנה "חד מינייהו (מאנשי ארץ ישראל) עדיף כתרי מינן"²⁷ (מאנשי בבל), שזהו לפי ש"אוירא דארץ ישראל מחכים"²⁸.

ונמצא, שלמרות שבכל עניני ארץ-ישראל פגע החורבן, הנה ב"אוירא דארץ ישראל" לא הי' החורבן יכול לפגוע, והיינו, לפי שענין האויר הוא במדרגה כזו שגם בשעת החטא היתה באמנה אתו ית'.

ו. והענין בזה בעבודת האדם:

אצל כל אחד מישראל בנפשו פנימה, ישנם ענינים של כחות פנימיים — עבודת ה' ע"י השכל וע"י הרגש הלב (מוח שליט על הלב), ועד למחשבה דיבור ומעשה. ואף שהמעשה הוא העיקר, הרי גם ענינים של דעות, וענינים של רצון ותענוג, יש להם חשיבות מיוחדת, ואדרבה — גדולה יותר.

ובלשון הרמב"ם בספרו "יד החזקה"²⁹: "אל תאמר שאין תשובה אלא מעבירות שיש בהן מעשה .. אלא כשם שצריך אדם לשוב מאלו, כך הוא צריך לחפש בדעות רעות שיש לו .. מן הכל צריך לחזור בתשובה, ואלו העונות קשים מאותן שיש בהן מעשה".

ועל זה ישנו סיוע מיוחד מהענין ד"אוירא דארץ ישראל מחכים", אפילו לאחר החורבן.

ועד"ז ישנו גם הענין דאויר גן עדן — כפי שמביא רבינו הזקן באגה"ק³⁰ בשם ספר עשרה מאמרות³¹, ש"אויר ג"ע מתפשט סביב כל

28) ראה חדא"ג מהרש"א לסנהדרין כד, א. הובא בעיון יעקב וענף יוסף לע"י כתובות שם.

29) הל' תשובה פ"ז ה"ג.

30) ביאור לסי' ז"ך (קמז, רע"א).

31) מאמר חקו"ד ח"ב פי"ב.

25) ראה אנציק' תלמודית בערכו (כרך י')

ס"ה (ע' תקפה ואילך). וש"נ.

26) ב"ב קנח, ב.

27) כתובות עה, סע"א.

אדם ונרשמים באויר זה כל מחשבותיו ודיבוריו הטובים בתורה ועבודת ה' (וכן להיפך ח"ו נרשמים באויר המתפשט מגיהנם סביב כל אדם)."

ז. וזהו גם תוכן דברי כ"ק מו"ח אדמו"ר בהשיחה הנ"ל ע"ד הכח והיכולת שיש לאדם לשנות את האויר שמסביבו,

— לאחרי ההקדמה שזהו זמן שצריכים לנצל אותו לטובת הרבים, ומסיים, שישנו הרצון להמצא בסביבה שלו, כפי שהוא ביחידות, שמזה גופא מוכח שגם ענין זה נוגע לרבים —

כי, כאשר יהודי בונה מסביבו אויר טהור — אויר שזוכר מירושת אביו, מסורת אבותינו, ומאויר זה נעשה אח"כ "אויר יו"ד", היינו, שה"איתן" שבנשמה, הקושי והחוזק הישן ("די אַלטע האַרטע שטאַרקייט") שנלקחת מאבותינו, יפעל על כל חלקי הנשמה — הנה גם כאשר יוצא לפעול בסביבתו עם הזולת ועם רבים וציבור, אזי יביא גם שם את ה"איתן" שבנשמה, היינו, שגם פעולותיו עם הזולת יהיו מצד ה"איתן" שבנשמה.

ח. והוראה נוספת בענין זה — שבנוגע לאויר יש צורך בזהירות יתירה:

כאשר מדובר אודות עניני אכילה ושתי' ולבושים וכיו"ב — יכולים בנקל להזהר לאכול ולשתות מאכלים ומשקאות כשרים דוקא, ללבוש בגדים ללא שעטנז וכו' וכו'; אבל כאשר מדובר אודות אויר המדינה — הנה הוא בעצמו אינו מרגיש כלל ששואף לקרבו את אויר המדינה, אויר של חוץ-לארץ, שקשור עם גושה שהוא היפך הטהרה, וגם אוירה הוא היפך הטהרה³².

ואף שלכאורה לא נעשה האויר דם וכשרו, שהרי דם וכשרו כבשרו נעשה ממאכל ומשקה, משא"כ האויר, לא ניכר שפועל בו — הרי האמת היא שגם באויר יש מציאות של אויר מחכים ואויר טהור, ועד לאויר שהוא באופן הפכי לגמרי.

וכיון שזהו ענין שאי אפשר למששו בידים ולהראות עליו באצבע — יש צורך בזהירות מיוחדת שהאויר שמסביבו יהי' קשור עם ה"איתן" שבנשמה.

ט. והמעשה הוא העיקר (כנ"ל) — בנוגע למדינה זו: כל ישראל בחזקת כשרות הם³³, כך, שכאשר מדובר אודות אכילה

(33) רמב"ם הל' קידוה"ח פ"ב ה"ב.

(32) גיטין ח, ב. וש"נ.

ושתי', לבושים ובתים — אוכלים מאכלים כשרים ושותים משקאות כשרים, לובשים בגדים ללא שעטנז, ודרים בבתים שקבועים בהם מזוונות, וכמו"כ בנוגע לכל הענינים שיכולים למשש בידים ולהראות עליהם באצבע, שבכולם ההנהגה היא ע"פ שו"ע.

אבל בהיותו בהתבודדות לחשוב ולהתבונן בעצמו — אזי תופס ("ער כאַפּט זיך") שכל מציאותו חדורה באויר המדינה:

היכן מונח הרצון שלו — בענין הקשור עם תאוות הממון, או בענין של "מה יאמרו הבריות" — היפך ההנהגה ד"אל יבוש מפני המלעיגים"³⁴, או בענין של מרוצה אחר דעת הרוב ("מאַדזשאַרעטי"), ללא נפק"מ מהי הדעה שלו, כיון ש"אחרי רבים להטות"³⁵.

ולכאורה: כיון שמאכלו לבושו ודירתו הם באופן של כשרות, למאי נפק"מ כל שאר הענינים?

אך הענין הוא: כדי שאכילתו ושתיתו ולבושו והנהגתו יהיו ע"פ תורה, כפי שיהודי צריך להתנהג מצד בחי' "איתן" שבנשמה — בהכרח להבטיח את מצב האויר, שיהי' ב"אורא דארץ ישראל": "ארץ" — כדברי המדרש³⁶ "למה נקרא שמה ארץ, שרצתה לעשות רצון קונה", ו"ישראל" — ע"ש "שרית עם אלקים ועם אנשים"³⁷,

כלומר: רצונו היחידי — ללא נפק"מ מה יאמר השכן, ומה אומרים הרבים — אינו אלא לעשות רצון קונו, והוא נמצא בתנועה של מרוצה ("רצתה" מלשון מרוצה) לקיים רצון הבורא;

ואז — "שרית עם אלקים ועם אנשים", שיוכל להתגבר ולנצח את כל האנשים שמסביבו, וגם את כחות הטבע ("אלקים"), כחות המדינה ועד לשר ומלאך של המדינה, שעומדים כנגדו וטוענים שנמצאים בסביבה שבה צריך האדם לבנות לעצמו "קריירה", לבנות את העתיד שלו, ולהבטיח שחשבונו ב"בנק" יהי' בעל כו"כ ספרות, וכיו"ב, ובידו הברירה שכל זה יהי' ע"פ שו"ע!...

ונקודת הדברים:

אם הנהגתו תהי' באופן ד"אחרי רבים להטות", להטות אחרי אותם "אנשים" שאין לו להתחשב בהם, ולהיות חדור באויר המדינה שיספוג

(36) ב"ר פ"ה, ח.
(37) וישלח לב, כט.

(34) טושו"ע ואדה"ז או"ח בתחלתו.
(35) משפטים כג, ב.

עם כל נשימה ונשימה — הנה קלקול האויר יפגע גם ב"אור תורה" ו"נר מצוה"³⁸ (כנ"ל שקיום האור תלוי באויר);

ההתחלה תהי' באופן שיהי' "נבל ברשות התורה" (כדברי הרמב"ן³⁹), והיינו, שיש לו אמנם רשות ע"פ תורה, אבל זוהי הנהגה שהיא היפך החכמה — כפירוש התרגום⁴⁰ ש"נבל" הוא היפך החכם, היפך חכמתו (שהיא גם רצונו) של הקב"ה,

וסוכ"ס הרי זה פועל שנעשה במעמד ומצב הפכי מ"חכם עיניו בראשו"⁴¹ שהולך באור — עליו נאמר⁴¹ "בחושך הולך", כיון שהוא היפך החכם, ו"לב גו' לשמאלו"⁴².

י. וזוהי אחת ההוראות מהשיחה האמורה — אע"פ שבאותה שעה לא נתפרשו ונתבארו הדברים בארוכה — שכאשר באים למדינה שאינה חדורה עדיין ב"אור תורה" ו"נר מצוה", צריכים להבטיח לא רק את כשרות המאכלים הלבושים והבתים, אלא גם להמצא באויר שחדור ביראת ה' ואהבת ה', שאז יכול לקיים את דברי המדרש⁴³ "על כל נשימה ונשימה שאדם נושם צריך לקלס לבורא, מ"ט כל"⁴⁴ הנשמה תהלל י"ה".

וזוהו גם הקשר עם ימי הגאולה י"ב-י"ג תמוז:

גם כאשר נמצאים במדינה כזו שיהודי אחד ויחיד נעמד נגד המדינה כולה, "דיקטטורה" של מאה ושמונים מליון בני-אדם — הנה כאשר נעמדים בתוקף אמיתי מצד בחי' "איתן" שבנשמה, אזי פועלים, שלא רק בהיותו בביתו או בלכתו בדרך, אלא אפילו כאשר הגוף נמצא אצלם בבית-האסורים רח"ל, הנה גם שם ניתוסף בענין התפלה וקיום המצוות מתוך מס"נ יותר מכמו שהי' בביתו, ועד כדי כך, שמה שלא הי' יכול לפעול בביתו על מי שבא לאסרו ש"יענה אמן בעל כרחו"⁴⁵, הנה בהיותו בבית-האסורים פעל שהלה קראו בשם "רבי", וביקש שיוותר ויציית להנהלת בית-האסורים (לא בדרך פקודה, אלא) בדרך בקשה, כפי שכבר נדפס הסיפור בארוכה⁴⁶.

ומזה מובן במכ"ש וק"ו בנוגע לזמנינו זה — ובשתיים:

(44) תהלים קנ, ו.

(45) ע"פ לשון חז"ל — שבת קיט, ב.

(46) סה"ש תשא"ע 138. וראה גם שיחת

י"ג תמוז דאשתקד סי"ג ואילך (תו"מ חל"ד

ע' 140 ואילך). וש"נ.

(38) משלי ו, כג.

(39) ר"פ קדושים.

(40) האזינו לב, כא. ועוד.

(41) קהלת ב, יד.

(42) שם י"ד, ב.

(43) ב"ר פי"ד, ט.

לכל לראש — נמצאים אנו במעמד ומצב קל יותר שלא בערך כלל לגבי המצב שהי' שם בכללות המדינה, ועאכו"כ בבית-האסורים רח"ל, ואדרבה: ישנם כמה פרטים וענינים שלא זו בלבד שאינם קשורים עם קשיים, אלא עוד זאת, שמביעים על זה "יישר-כח".

ועוד ועיקר: לאחרי שיהודי, נשיא בישראל, מסר נפשו, ופתח צינור ודרך (לא רק שביל, אלא דרך) רחבה שגם אחרים יוכלו לפעול זאת — אזי היכולת והאפשריות נתונה לכאו"א לילך בתוקף ה"איתן" שבנשמה, ולהבטיח שהאוויר שנושמים בבית יהי' חדור ביראת ה', אהבת ה' ואהבת התורה וקיום מצוותי',

ואז פועלים שמהאוויר נעשה "אור יו"ד" — "לכל בני ישראל הי' אור"⁴⁷, שביתו של כל יהודי נעשה מואר, ובאור זה רואה ברור את הדרך אשר ילך בה, הן בעניני הנפש והן בעניני הגוף, ועי"ז זוכה לברכות ה' בכל המצטרך לו ולבני ביתו, בני חיי ומזוני רויחי, ובאופן של גאולה וחירות מכל ענינים המבלבלים, ואומר "ברוך שעשה לי נס" — שממשיך את הנס שהי' "בימים ההם", שיומשך לכל ההולכים בעקבותיו "בזמן הזה".

[כ"ק אדמו"ר שליט"א צוה לנגן ניגון ה"בינוני", והניגון "סטאָור-יאַ-פיטור"].

* * *

יא. עיקר השיחה שאמר כ"ק מו"ח אדמו"ר בהתוועדות הנ"ל⁴⁸ — אשר האמור לעיל הי' כנראה בתור הקדמה — היא:

הקב"ה ברא את הזמן (וכידוע מ"ש אדמו"ר האמצעי בסידור⁴⁹ בשם המגיד, שהזמן הוא ג"כ נברא), ונתן בכל זמן ברכה מיוחדת, וכפי שמצינו גם להלכה — בנוגע ל"ברכת היום" ביחס ל"ברכת היין"⁵⁰.

בברכת הזמן (ברכת היום) יש ב' פירושים: (א) זמן שהוא מבורך, (ב) זמן שהוא עצמו המבורך. וכמו החילוק שבין ימי המועדים ליום השבת, שימי המועדים הם ימים מבורכים (והיינו, שצריך לקדש ולברך את הזמן — "ישראל אינהו דקדשינהו לזמני"⁵¹), ואילו יום השבת (ש"מקדשא וקיימא"⁵²) הוא יום שמברך — מיני' מתברכין כולהו יומין⁵³.

51) ברכת מט, א.

52) ביצה יז, א.

53) זח"ב סג, ב. פת, א.

47) בא יו"ד, כג.

48) ס"ג (סה"ש תש"ג ע' 137).

49) עם דא"ח — שער הק"ש עה, סע"ד.

50) ברכות רפ"ח.

והוסיף:

הענין של ברכת היום ישנו אצל כל אחד לפי מעלתו, מדריגת מהותו ועבודתו.

ישנם חמשה דרגות בנשמה, כמארז"ל⁴³ חמשה שמות נקראו לה: נפש רוח נשמה חי' יחידה, שהם כנגד ד' העולמות עשי' יצירה בריאה ואצילות, ואור א"ס שלמעלה מאצילות (עולם הא"ס).

וכשם שרבינו הזקן מבאר בתניא⁸ שעשר כחות הנפש הם כנגד עשר ספירות עליונות שנשתלשלו מהן, ורעותא דלבא (שלמעלה מעשר כחות הנפש) היא כנגד האוא"ס שלמעלה מאצילות⁵⁴ — הרי מובן, שברכת היום ישנה בכל הדרגות של הנשמה, ובכל העולמות.

וסיים: ובכח זה הנני נותן ברכה לכלל ישראל: ברוכים תהיו.

יב. (וסיים כ"ק אדמו"ר שליט"א):

דברי צדיקים קיימים לעד⁵⁵, ועאכו"כ דבריו של נשיא שהוא נשיא הדור, ועאכו"כ דברים שאומר ברבים, ומפרש שהם אמורים לכלל ישראל.

ולכן, חל על זה הדין "שאינ מיתה בציבור"⁵⁶, והיינו, שאע"פ שדברים אלו נאמרו לפני כו"כ שנים, הנה מציאות הציבור (שאליו נאמרו הדברים) קיימת עד היום הזה, ובמילא קיים ונמשך גם ה"ברוכים תהיו" לציבור זה.

וכיון שבמשך הזמן ניתוספו אליו עוד יחידים ופרטים שנכללו בהציבור, באופן שנתבטלה מציאותם בתור פרט בפני עצמו, ונעשו מציאות אחת עם הציבור — הרי מובן, שגם הם מקבלים (לא רק חלק מהברכה, אלא) את כל הברכה שמקבל כל הציבור, כי, כשאתה תופס בחלק מן העצם אתה תופס בכולו⁵⁷, כך, שכל חלק מהציבור יש לו את מציאות הציבור כולו, ובמילא יש לו גם את כל הברכה של כל הציבור.

וכאמור לעיל, כיון שהיתה הבהרה שברכה זו ניתנת לכלל ישראל (ציבור), עומד מקבל הברכה כמו שהוא (אינ מיתה בציבור), ועאכו"כ שהמברך הוא במעמד ומצב ש"מה להלן עומד ומשמש אף כאן עומד ומשמש"⁵⁸, ומעורר רחמים רבים על צאן מרעיתו.

(57) ראה כתר שם טוב בהוספות סרכ"ז.

וש"נ.

(58) סוטה יג, סע"ב.

(54) ראה גם ת"מ חל"ו ס"ע 307. וש"נ.

(55) ראה אג"ק אדמו"ר מוהרי"צ ח"ג ע'

תקעו. ח"ד ע' שלט. ח"י ע' קמו. ח"יא ע' שכת.

(56) הוריות ו, א.

וכיון שכן, הרי בודאי שישנו הענין ד"ברוכים תהיו" — שזהו לשון שמיוסד על הפסוק⁵⁹ "ברוך אתה" (שהוא נוסח התחלת כל הברכות), אלא שנאמר ביתר ביאור וביתר פירוט, בלשון רבים, באופן שכולל כל הברכות, בכל המצטרך לו ולבני ביתו עד סוף כל הדורות, מנפש ועד בשר, וכאמור לעיל, באופן הניתן בימי הגאולה.

* * *

יג. פרשת השבוע — שהתחלתה בנוגע לזמן שבנ"י היו במדבר — מסתיימת בתיאור המעמד ומצב ד"אחרית הימים"⁶⁰, בימים האחרונים של כללות העולמות וסדר ההשתלשלות, בשני אופנים:
הן בקו ד"סור מרע" — "ואחריתו (של זה שהוא המקור לכל מיני רע) עדי אובד"⁶¹,

והן בקו ד"עשה טוב" — "דרך כוכב מיעקב וקם שבט מישראל"⁶², כדאייתא בתרגום⁶³ ומדרשי חז"ל⁶⁴ שקאי על מלכא משיחא, ועד "וישראל עושה חיל"⁶⁵, כפי שנתבאר בזהר פ' בלק⁶⁶ בנוגע לפרטי הענינים שיהיו בימות המשיח (ומסיים בזהר שם: "ברוך ה' לעולם אמן ואמן"⁶⁷, והיינו, שזהו ענין של שבועה דלמעלה, "נשבע ה'"⁶⁸, כמובן מדברי הגמרא במסכת שבועות⁶⁹ "אמן אמן" (כ"פ אמן) הו"ע של שבועה).

יד. והנה, נוסף על הפירוש הנ"ל שהפסוק "דרך כוכב מיעקב גו'" קאי על מלכא משיחא — ישנו גם פירוש הרמב"ם⁷⁰ ש"דרך כוכב מיעקב זה דוד, וקם שבט מישראל זה מלך המשיח".

וע"פ המדובר כמ"פ⁷¹ ששתי דרשות שדרשו רז"ל בפסוק אחד הרי הם קשורים זב"ז (כדמוכח מהדין ד"שעטנז", שצריכים להיות כל ג' הענינים שנרמזו בתיבה זו: "שוע טווי ונוז"⁷²) — הרי כן הוא גם בנוגע לב' פירושים בפסוק "דרך כוכב מיעקב", אם קאי על דוד או על מלך המשיח, שהם קשורים זב"ז, ובודאי שאין סתירה ביניהם.

וההסברה בזה:

59 תבוא כח, ה. ועוד.	66 ח"ג ריב, ב.
60 בלק כד, יד.	67 תהלים פט, נג.
61 שם, כ.	68 לשון הכתוב — דברים א, ח. ועוד.
62 שם, יז.	69 לו, א.
63 תיב"ע עה"פ. ירושלמי תענית פ"ד	70 הל' מלכים פי"א ה"א.
ה"ה.	71 ראה גם תו"מ חל"ו ע' 253 הערה 20.
64 איכ"ר פ"ב, ד.	וש"נ.
65 שם, יח.	72 נדה סא, ב.

מצינו בדברי רז"ל⁷³, שאילו זכו היתה מלכתחילה גאולה שלימה שאין אחרי גלות, ובית-המקדש הראשון הי' בקיום נצחי, והרי ביהמ"ק הראשון נקרא ע"ש דוד⁷⁴.

ועוד זאת — שאפילו על מלך המשיח נאמר⁷⁵ "ועבדי דוד מלך עליהם", והיינו, שמלך המשיח יהי' עבדי דוד [אלא שאעפ"כ נקרא לפעמים ע"ש דוד ולפעמים ע"ש משיח, שזהו מצד החילוק איזה ענין הוא בגלוי ואיזה ענין הוא בהעלם (וכמו במדות דקדושה בעולם התיקון, שכלולים זמ"ז, שלפעמים גובר ענין פלוני להיות בגלוי)], כמבואר הענין בארוכה בספרי קבלה⁷⁶, ומרומז בדברי הגמרא במסכת סנהדרין⁷⁷: "כגון קיסר ופלגי קיסר", ואכ"מ.

וע"פ המבואר בתניא⁷⁸ שכל הענינים של ימות המשיח תלויים במעשינו ועבודתנו כל זמן משך הגלות, שעכשיו צריכים להתייגע עליהם, ולעתיד לבוא יהי' ענין השכר, "שכר מצוה מצוה"⁷⁹, "שמשכרה נדע מהותה"⁸⁰ — הרי מובן, שב' הענינים, ענינו של מלך המשיח וענינו של דוד המלך, צריכים להיות גם עתה בעבודת האדם.

טו. בנוגע לדוד המלך ומלך המשיח מצינו חילוק מן הקצה אל הקצה:

בנוגע לדוד — נאמר⁸¹ "דוד הוא הקטן"; וכל הענינים שפעל, באו ע"י יגיעה, ומתוך מלחמות גדולות ועצומות, וכמ"ש בתנ"ך⁸²: "דם לרוב שפכת".

ואילו בנוגע למשיח — הנה אף שבתחלת ביאתו, קודם שנתברר ש"הרי זה משיח בודאי" (כלשון הרמב"ם⁸³), "ילחם מלחמות ה'", הרי כאשר יהי' "משיח ודאי", אזי לא יהי' אצלו ענין של מלחמה באופן ד"דם גו' שפכת" — ואדרבה: "וכתתו חרבותם לאתים"⁸⁴, וכמ"ש⁸⁵ "ונתתי שלום בארץ גו' וחרב (אפילו חרב של שלום) לא תעבור בארצכם" — אלא כמ"ש בהפטרת הגאולה ("ויצא חוטר מגזע ישי וגו'"⁸⁶) ש"בשבט

(80) תניא פל"ט (נג, א).	(73) ראה לקו"ש ח"כ ע' 230. חיי"ט ע' 346. ובהנסמן שם.
(81) שמואל-א יז, יד.	(74) תנחומא נשא יג. פרש"י נשא ז, א.
(82) דברי הימים-א כב, ח.	(75) יחזקאל לו, כד.
(83) הל' מלכים ספ"א.	(76) ראה לקו"ש חל"ה ע' 206 ואילך. וש"נ.
(84) ישע"י ב, ד.	(77) צח, סע"ב.
(85) בחוקתי כו, ו (וראה תענית כב, ב).	(78) רפל"ז.
(86) ישע"י יא, א.	(79) אבות פ"ד מ"ב.

פיו וברוח שפתיו ימית רשע"⁸⁷, והיינו, שאין צורך בענין של מלחמה, אלא "בשבט פיו" בלבד יפעל לשנותו כו' (כמ"ש⁸⁸ "יתמו חטאים", "ולא חוטאים"), ועד ש"לא ירעו ולא ישחיתו"⁸⁹, שלכן, "אז אהפוך אל עמים שפה ברורה לקרוא כולם בשם ה' ולעבדו שכם אחד"⁹⁰.

וכמו"כ לא נאמר במשיח "הוא הקטן", כמו ברוד, אלא אדרבה — "הנה ישכיל עבדי ירום ונשא וגבה מאד"⁹¹, והיינו, שיעמוד בהתרוממות נפלאה, למעלה אפילו מהתנועה ד"ואתהלכה ברחבה"⁹² שהיתה אצל אדה"ר, שהי' יחיד למטה ע"ד שהי' הקב"ה יחיד למעלה, כדאיתא בפרדר"א⁹³ ש"ראו אותו הבריות .. ובאו כולם להשתחוות לו" (קודם החטא, שעדיין לא הי' מעמד ומצב של העלם והסתר), לפי שהי' יחיד למטה כמו שהי' הקב"ה יחיד למעלה כביכול; ואילו משיח, ש"ירום ונשא וגבה מאד", למעלה מאדה"ר⁹⁴, יהי' במעמד ומצב ד"ואתהלכה ברחבה" עוד יותר.

והענין בזה:

שהרוממות של משיח היא מפני שבאמיתיות ובפנימיות הרי הוא באופן ד"רוד הוא הקטן".

וע"ד שמצינו גבי כתר, ש"אע"ג דאיהו אור קדמון אור צח ואור מצוחצח, אוכם הוא קדם עילת העילות"⁹⁵, וכמשנ"ת במאמרים הקודמים⁹⁶, שדוקא בגלל היותו אור צח ומצוחצח וקדמון, הרי הוא בביטול נפלא — כפי שמבאר רבינו הזקן באגה"ק ד"ה קטנתי⁹⁷ שכתב אחר ביאתו מפטרבורג, ש"כל הקרוב אל ה' .. כל שהוא קמי' יותר, הוא יותר כלא ואין ואפס".

וכשם שהענין דאוכם הוא בכתר, כך גם בנשמות — שאין לך ענין הקטנות, אוכם, כמו שהוא בנשמת משיח, בחי' הכתר בנשמות.

ומצד זה נעשה בגלוי הענין ד"גבה מאד", "ואתהלכה ברחבה", אפילו יותר מאשר אצל אדה"ר.

ואילו אצל דוד, הי' להיפך — שבגלוי הי' "רוד הוא הקטן", "אם לא שויתי ודוממתי"⁹⁸, אבל בפנימיות הי' אצלו כל התוקף, כפי שרואים

(87) שם, ד.	(94) ראה תו"מ חלו" ע' 301. וש"נ.
(88) תהלים קד, לה. וראה ברכות יו"ד, א.	(95) תקו"ז ת"ע קרוב לסופו (קלה, ריש ע"ב).
(89) ישע"י שם, ט.	(96) ד"ה וידעת היום דיום ב' דחה"ש פ"ד
(90) צפני' ג, ט. וראה רמב"ם שם.	ואילך (לעיל ע' 14 ואילך).
(91) ישע"י נב, יג.	(97) ס"ב קג, ב.
(92) תהלים קיט, מה.	(98) תהלים קלא, ב.
(93) פי"א.	

בצוואתו לשלמה בנו⁹⁹, ועד"ז בשאר הענינים, וכמודגש גם בכך שהי' "אדמוני עם יפה עינים"¹⁰⁰ (כמבואר הענין בארוכה במק"א¹⁰¹). וכמו התוקף דספירת המלכות, ש"לית לה מגרמה כלום"¹⁰², ומצד זה מקבלת כל מה שיש למעלה¹⁰³.

טז. וב' ענינים אלו צריכים להיות בעבודתו של כל אחד מישראל¹⁰⁴. ובהקדם מאמר הבעש"ט¹⁰⁵ שבנשמת משיח יש חלק מנשמת כל אחד מישראל, ובכל אחד מישראל יש חלק וניצוץ מנשמת משיח, — ועפ"ז מובן מה שבירושלמי¹⁰⁶ מפרש "דרך כוכב מיעקב" (שקאי על משיח, כנ"ל) על יהודי פשוט שעבר איסור חמור, וכאמור לעיל (סי"ד) שפירושים על אותו פסוק צריכים להתאים זל"ז, להיותם "שבעים פנים"¹⁰⁷ באותו ענין בתורה, והיינו ע"פ תורת הבעש"ט הנ"ל שכל אחד מישראל קשור עם משיח, כיון שיש בו ניצוץ מנשמת משיח, ובמשיח יש ניצוץ מנשמתו —

שלבן צריך כל אחד מישראל לעשות את חלקו כדי לקרב את קץ הגאולה ולהביא את המשיח למטה מעשרה טפחים בגלוי.

ומזה מובן גם שבכל אחד מישראל צריכים להיות ב' ענינים הנ"ל: מחד גיסא — "דוד הוא הקטן", "נפשי כעפר לכל תהי"¹⁰⁸, והיינו, שבכל הענינים הקשורים ללימוד התורה וקיום המצוות אינו מציאות לעצמו, אלא הוא בטל לגמרי למציאות האדון, מלך מלכי המלכים הקב"ה; ולאידך גיסא — בנוגע למלעיגים כו', כל ההעלמות וההסתרים — צריך להיות התוקף דמשיח, והיינו, שלגביו אין שום מציאות, וכל הענינים נעשים כרצונו של משיח.

וכיון שתובעים זאת מכל אחד מישראל, הרי זה סימן שניתן לו הכח על זה — שיוכל להיות "גבור כארי" (כמ"ש בהתחלת כל ד' חלקי השו"ע), שהוא מלך על כל החיות¹⁰⁹, וביחד עם זה, "ונפשי כעפר לכל תהי" (שזוהי ההתחלה להיות כלי קיבול לתומ"צ).

99 מלכים"א ב, ט. 100 שמואל"א טז, יב.
101 ראה סידור (עם דא"ח) שער התפילין 102 יג, ד ואילך. ביאורו"ז להצ"צ (כרך ב) אמור ע' תתקכח.
102 זהר ח"א לג, ב. רמט, ב. ח"ב רטו, א. ועוד.
103 ראה סה"מ עטר"ת ע' תקנ. ועוד.
104 ראה גם שיחת ש"פ חו"ב, י"ב תמוז 105 מאור עינים ס"פ פינחס.
106 מעשר שני פ"ד ה"ו.
107 במדב"ר פי"ג, טז. ובכ"מ.
108 תפלת "אלקי נצור כו" (ברכות יז, א).
109 חגיגה יג, ב.

ועי"ז פועלים שה"איתן" שבנשמה — בחי' הכתר שבנשמה, שזהו התוקף שבנשמת איש ישראל, שהיא "חלק אלקה ממעל ממש"¹¹⁰, שלא להתפעל משום דבר — יומשך ע"י המוח והלב ברמ"ח אברים ושס"ה גידים עד לעקב שברגל, לילך בכל מקום מתוך תוקף ד"גבור כארי", למלא את רצונו של הקב"ה, באופן שאין לו רצון משלו, "אם לא שויתי ודוממתי", כי אם "אם כה יאמר גו' הנני"¹¹¹.

ואז כובש גם את חלקו בעולם — תחילה ע"י מלחמות, ואח"כ כמו אצל "משיח ודאי", שפועל בחלקו בעולם הענין ד"אז אהפוך גו' לעבדו שכם אחד".

וכאשר מצטרפים כל בני"י יחדיו — אזי מכריעים את כל העולם כולו לכף זכות, וממשיכים את הגאולה האמיתית והשלימה למטה מעשרה טפחים.

* * *

יז. כ"ק אדמו"ר שליט"א צוה לנגן ניגון אדמו"ר מהר"ש.

אח"כ צוה לנגן ואמר מאמר ד"ה מה טובו אהליך יעקב גו'.
לאחרי המאמר צוה לנגן ניגון הצמח-צדק. אח"כ נערכו "שבע ברכות" של אחד התלמידים.

* * *

יח. בשיחה הנ"ל¹¹² סיפר כ"ק מו"ח אדמו"ר בתוך הדברים אודות הרגש לבו בעת הנסיעה מאירופא לארצות-הברית, בהזכירו גם את הנסיעה מרוסיה, ותוכן הדברים, שלא הי' זה ענין שיש הנאה ממנו, אלא אדרבה — ענין של יסורים, מצד הריחוק במקום (אמנם אך ורק במקום, אבל אעפ"כ הרי זה ריחוק) מאחינו בני"י שנשארנו במדינתנו לפני, שחלקם עדיין נמצאים עתה במדינה ההיא.
ובהקדמה:

בכלל ישנם כמה גדרים בנוגע לדיבורו של כל אחד מישראל, כפי שמאריך הרמב"ם בפירוש המשניות למסכת אבות¹¹³ בנוגע לחלקי הדיבור, שיש דיבור שצריך להיות נזהר ממנו, יש דיבור המותר ויש דיבור המחוייב. ועאכו"כ כאשר מדובר אודות נשיא, ועאכו"כ בנוגע לדיבוריו

לאדהאמ"צ ס"פ פקודי. ובכ"מ.

(110) תניא רפ"ב.

(111) ס"ב (סה"ש תש"ג ע' 136).

(112) וראה ביאורו טו, כו. וראה ביאורו

הנדברים ברבים, שמהם למדים כו"כ כיצד להתנהג כאשר יהי' אצלם ענין של שמחה מעין זה, בהתאם ובדוגמת הוראה זו, כך, שברור הדבר שאין זה סתם דיבור כדי לספר הרגש הלב, אלא דיבור שהשומעים אותו באותו מעמד, וכן אלו שיספרו להם דבריו של פלוני בנוגע לעניניו, יוכלו ללמוד ממנו ענין שנוגע להם, ומה שנוגע ליהודי — הרי זה כמאמר המשנה¹¹³: "אני נבראתי לשמש את קוני", ללמוד הוראה שנוגעת להם בעבודת הבורא, במילוי התפקיד "לשמש את קונו".

וזהו גם שבנוגע לכל אחד מישראל ישנה תורת הבעש"ט¹¹⁴, שכל דבר שרואה או שומע, אין זה בדרך מקרה ח"ו, אלא עליו ללמוד מזה הוראה בעבודתו לבורא, ועאכו"כ בנוגע לענין שנאמר בהתוועדות ברבים, והאומר הוא היושב ראשונה — הנשיא של המתוועדים, נשיא הדור. ויש לבאר לכל-הפחות הוראה אחת מהאמור לעיל, בנוגע לכאו"א מישראל.

י.ט. ובהקדמה:

הסדר עתה הוא שמחפשים דבר היותר קל.

ולדוגמא — בנוגע ללימוד התורה: לשם מה עליו להתייגע בלימוד התורה באופן שיקרא ע"פ תורה "יגעת"¹¹⁵ — מספיק עבורו ללמוד מתוך מנוחה; לאחרי אכילה ושתי' וטיול ושינה וכו' וכו', אזי יקיים חובתו לקונו במצות תלמוד תורה.

ועד"ז בהלימוד עצמו: כאשר ישנם שתי ברירות, לימוד באופן של יגיעה או לימוד קל — מחפשים הסברה לצאת י"ח מצות תלמוד תורה בלימוד קל, והראי', שהרי ע"פ דין השו"ע אסור לומר אפילו פסוק אחד (שחרית או פסוק אחד ערבית) קודם ברכת התורה¹¹⁶, ומזה מוכח שגם זה נחשב ללימוד התורה.

הסדר בלימוד התורה הוא: "ליגמר איניש והדר ליסבר"¹¹⁷, והיינו, שהתחלת הלימוד, מעיקרא, מוכרח להיות באופן ד"למיגרס", ורק לאחרי כן בא סדר הלימוד "למיסבר". ואעפ"כ, גם לאחרי שכבר למד באופן של בקיאות, למיגרס, הרי הוא מתיישב בדעתו וחושב: לשם מה עליו

(116) ראה טושו"ע ואדה"ז או"ח רסמ"ז.

וש"נ.

(117) שבת סג, א.

(113) קידושין בסופה.

(114) ראה כתר שם טוב בהוספות סרכ"ג

ואילך. וש"נ.

(115) מגילה ו, ריש ע"ב.

להתייגע בלימודו?! די בכך שיקיים הענין ד"לא פסיק פומי מגירסא" בלימוד למיגרס בעלמא, ולא דוקא למיסבר, ולהתייגע עד שהתורה תעיד עליו שלומד באופן של יגיעה — "למחכה לו"¹¹⁸, "אינון דחקין למלה דחכמתא"¹¹⁹, ובאופן "שממית עצמו עלי"¹²⁰.

כ. ועד"ז בנוגע לחלקי התורה — ובהקדמה:

ידוע מ"ש האריז"ל — בהסבירו הן ע"פ נגלה והן ע"פ סודות התורה, ע"פ קבלה — ש"בדורות אלו האחרונים מותר ומצוה לגלות זאת החכמה"¹²¹, חכמת האמת, תורת הקבלה.

[ונכל זה — נוסף על גודל היגיעה בלימוד נגלה דתורה, וכידוע מה שמעיד עליו תלמידו ש"לא ימיש מתוך האוהל"¹²², ר' חיים ויטאל, ש"מרוב חריפותו הי' מעיין ו' דרכים בהלכה", ו"כשהי' .. קורא הלכה .. הי' מקשה בכח עד שהי' נלאה מאד ומזיע זיעה גדולה כו"¹²³, וכפי שמצינו תשובות שכתב הוא וכתבו אליו בנגלה דתורה¹²⁴, וע"פ סדר הלימוד המבואר בכתבי האריז"ל¹²³, הרי מובן בפשיטות — גם לולי העדות הברורה של הרח"ו — שהאריז"ל קיים זאת בעצמו].

אלא שבתחילה הי' אופן הגילוי רק עבור חוגים ואנשים מסויימים; ולאחרי כן הגיע הזמן שאודותיו אמר משה רבינו — מקבל הראשון שקיבל תורה מסיני¹²⁵ — רעיא מהימנא, בזהר¹²⁶: "בהאי חיבורא דילך דאיהו ספר הזהר .. יפקון בי' מן גלותא ברחמי", ובאופן ש"יתפרנסון מהאי חיבורא דילך כו"¹²⁷, כמבואר במפרשי הזהר¹²⁸ ש"יתפרנסון" היינו לימוד (לא רק אמירת האותיות והתיבות בלבד, אלא) באופן של הבנה והשגה, בדוגמת ענין הפרנסה — אכילה ושתי' (וכל צרכי האדם, כדמוכח במסכת כתובות¹²⁹ שהלשון פרנסה כולל אפילו לבושים), והיינו שלימוד חכמת האמת הוא באופן ד"תורתך בתוך מעי"¹³⁰, שהלימוד חודר את כחות הנפש, כשם שהמזון חודר את הגוף (ועד"ז בנוגע ללבושי הנפש, כמו בנוגע ללבושים הגשמיים).

וראה גם תו"מ ח"ה ריש ע' 289. וש"נ.	118) ישע"י סד, ג.
(125) אבות רפ"א.	119) זח"א קל, ב.
(126) ח"ג קכד, ב.	120) ברכות סג, ב. וש"נ.
(127) תקו"ז ת"ו בסופו.	121) תניא אגה"ק רסכ"ו (קמב, ב.).
(128) כסא מלך שם. מק"מ בהקדמתו לזהר.	122) לשון הכתוב — תשא לג, יא.
וראה גם הקדמת הרח"ו לשער ההקדמות.	123) טעהמ"צ פ' ואתחנן (סוד העיון).
(129) סח, א. רמב"ם הל' אישות רפ"כ.	וראה שעהמ"צ שם.
(130) תהלים מ, ט. וראה תניא פ"ה.	124) ראה שו"ת אבקת רוכל סקל"ו.

וגם כאן ישנו הסדר האמור:

יש מי שטוען, שיכול לצאת י"ח מצות תלמוד תורה, כולל גם היגיעה בתורה, בלימוד הענינים שכבר הורגל בהם מאז שהדריכוהו בהם בנערותו, כמ"ש¹³¹ "חנוך לנער על פי דרכו גו'" — נגלה דתורה;

ולמה לו לטלטל ולדחוק את עצמו דוקא להתחלת לימוד חדש — פנימיות התורה — שקשור עם ענין של מיצר ודוחק, כמו בכל שכל חדש, שקודם שבא להבנת השכל, צ"ל "שפתותיו נוטפות מר"¹³², היינו, שהוא בתנועה של מרירות, בגלל שיש לו קושיות וסתירות בשכל זה. ובפרט אם הוא במעמד ומצב ד"יוסיף דעת", שאז "יוסיף מכאוב"¹³³ — שמתייסר ("עס קריינקט אים") מזה שאינו מבין את השכל לאשורו ולבוריו.

וא"כ, לשם מה צריך להתייגע ולהצטער ולהיות שפתותיו נוטפות מר, על התחלת לימוד חדש — בה בשעה שיכול להמשיך בלימודים שכבר הורגל בהם, וללמוד מתוך מנוחה!?

כא. אך הענין הוא:

איתא בגמרא¹²⁰: "איין דברי תורה מתקיימין אלא במי שממית עצמו עלי".

ענין זה נאמר אפילו בנוגע ליהודי בן שמונים שנה, צדיק גמור, ש"לא פסיק פומי מגירסא" — הנה אם רצונו שתהי' התורה מתקיימת אצלו גם בשנת השמונים ואחת, וכן הלאה ("כיון דאיפליג איפליג"¹³⁴), מוכרח הוא ללמוד תורה באופן ש"ממית עצמו עלי" (וע"ד "חכמה מפוארה בכלי מכוער"¹³⁵).

ומזה מובן, שלימוד התורה באופן ש"ממית עצמו עלי" אינו ענין שנוגע רק לשכר בעוה"ב, אם יזכה למספר מסויים של עולמות או יותר, אלא זהו ענין שנוגע לקיום התורה, שתהי' תורתו מתקיימת, כך, שאין זה ענין של "הידור" בלבד, אלא דבר הכי מוכרח:

איתא במשנה במסכת אבות¹³⁶: "כל השוכח דבר אחד ממשנתו וכו'" (כפי שהמשנה מסיימת את העונש רח"ל על ענין זה).

(135) ראה תענית ז, סע"א. פרש"י ע"ז טז, ב (ד"ה פתיא אוכמא).
(136) פ"ג מ"ח.

(131) משלי כב, ו.
(132) שבת ל, ב. וש"נ.
(133) קהלת א, יח.
(134) גיטין כח, א.

ומבאר רבינו הזקן בהל' תלמוד תורה¹³⁷, שאין הדברים אמורים על השוכח "מחמת אנסו".

אמנם, בידעו דברי הגמרא ש"אין דברי תורה מתקיימין אלא במי שממית עצמו עלי", הרי יש לו עצה לענין השכחה — שילמד תורה באופן ש"ממית עצמו עלי", שאז מבטיחה התורה שתהא תורתו מתקיימת אצלו, ולא ישכחנה; ואם אינו עושה כן — הרי עליו אומרת המשנה "כל השוכח דבר אחד ממשנתו וכו'":

ועד"ז איתא בגמרא במסכת עירובין¹³⁸: "אם ערוכה ברמ"ח אברים שלך משתמרת", וכפי שמבאר רבינו הזקן בארוכה בתניא¹³⁹.

— פעם שאל א' אצל רבינו נשיאנו¹⁴⁰: מדוע צריכים להתנענע בעת הלימוד¹⁴¹?!

הוא אדם מלומד שהשתלם בלימוד מדעים בכמה בתי-ספר, ובלשון המדינה: "קאָלעדזש'ס" ו"יוניווערסיטע'ס" (אוניברסיטאות), ושם — לא מתנענעים, לא מזיעים, אלא יושבים במתינות ("סטאַטעטשנע"), ועוברים את כל ה"בחינות" בהצלחה, ומקבלים גם "תעודה" ("דיפּלאָמע");

ואילו כשנכנס כאן לשיבה — רואה נערים צעירים, שרק התחילו ללמוד גמרא, תוספות, מהרש"א או פוסקים, וכבר צועקים בקול גדול, ומתנענעים לכל ד' רוחות העולם ולמעלה ולמטה...

הנהגה כזו — טוען הוא — אינה ע"פ מנהג המדינה, ואין זה דבר נכון ויפה; לא זו בלבד שאין זה קידוש השם, אלא זהו — בלשונו — היפך של קידוש השם!

ובכן: על זה אומרת הגמרא "אם ערוכה ברמ"ח אברים שלך משתמרת"! — באיזה אופן שיהי לימוד חכמות חיצוניות, הנה כאשר מדובר אודות תורתו (שהיא חכמתו ורצונו) של הקב"ה, בהכרח שהלימוד יהי באופן ד"ערוכה ברמ"ח אברים שלך", ובאופן ש"ממית עצמו עלי" דוקא, ופשיטא — באופן של "יגעת", ולא באופן שיחפש לימוד קל כדי שלא יבלבל למנוחת הנפש ושינה כו'.

כב. ענין זה מודגש גם בהלכה בנגלה דתורה — כמדובר כמ"פ¹⁵ שגם ענינים שע"פ חסידות מתבטאים בנגלה דתורה:

140) ראה גם תו"מ ח"ז ריש ע' 252. וש"נ.

141) ראה תו"מ חל"ה ריש ע' 85. וש"נ.

137) פ"ב ה"ו.

138) נד, רע"א.

139) פל"ז.

בנוגע לחשיבות של מקרא מגילה, שדוחה שאר ענינים, ישנו דין¹⁴² שמקרא מגילה דוחה תלמוד תורה.

ולכאורה אינו מובן: הרי גם מקרא מגילה הוא תלמוד תורה, שהרי המגילה היא חלק מהתורה, וקריאת המגילה היא כמו קריאה בתורה, וצריכים לברך תחילה וכו', ככל התנאים שבלימוד התורה?

והביאור בזה (כמשנ"ת בארוכה יותר בהתוועדות קודמת¹⁴³) — שמי שיכול ללמוד לעיונא, ובמקום ללמוד לעיונא יקרא את המגילה, הנה בנוגע לימי הפורים ישנו דין בשו"ע שמבטלין תלמוד תורה למקרא מגילה, אבל לולי זאת, הרי מקרא מגילה אינו נחשב אצלו ללימוד התורה, אע"פ שישנו מישוהו שאוחז עתה בלימוד "ויהי בימי אחשורוש"¹⁴⁴, ובה מתבטא לימוד התורה שלו.

כג. וכמו בלימוד התורה — כך גם בקיום המצוות:

יש מי שטוען שמספיק לו לקיים מצוה באופן שיוצא ידי חובתו, ולשם מה צריך להדר במצוה?! — גם אם לא יהדר במצוות, טוען הוא, ביכלתו להיות יהודי שומר תומ"צ, ע"י קיום המצוות כפשוטן, ללא הידרור. ועאכ"כ כאשר מדובר אודות "מהדרין מן המהדרין" — הרי זה ככלל "דבר פראי"..." ("דאָס איז שוין גאָר עפעס אַ ווילדע זאָך"...) ששייך רק עבור יחידי סגולה!

וכאשר אומרים לו, שמלבד קיום המצוה כשלעצמה, צריך לידע שענין המצוה הוא צוותא (מצוה מלשון צוותא¹⁴⁵) וחיבור עם הקב"ה מצוה המצוות, ובהתאם לכך צריך להקדים ברכת המצוות מתוך כוונה: לכיין באמירת השם, כמבואר בספרים המדברים במיוחד אודות כוונת השמות, ולכל-הפחות כוונת השמות שבשו"ע¹⁴⁶, וכן לכיין פירוש-המילות ("אשר קדשנו במצוותיו וצווננו") לכל הפחות כפשוטם, שאז בודאי יהי' קיום המצוה באופן אחר לגמרי — טוען הוא:

ברכות — לא מיבעי מן התורה, אלא אפילו מדרבנן — אינן מעכבות¹⁴⁷. ועאכ"כ בנדו"ד, שמברך ברכת המצוה, ורק אינו חושב

(142) מגילה ג, א. ראה לקו"ת בחוקתי מה, ג. מז, ב.

(143) שיחת שמחת ביה"ש שנה זו ס"כ ובכ"מ.

(144) אר"ח ס"ה.

(תו"מ שם ע' 87). וש"נ.

(145) ראה שו"ע אדה"ז אר"ח סל"א ס"ב.

(146) אסתר א, א.

סוסל"ג. ס"ס ס"ב. סס"ו ס"ב. סוסשס"ח.

פירוש-המילות של הברכה — שהרי רק בפסוק ראשון דק"ש ובברכת אבות צריך לחזור אם לא כיון¹⁴⁸, משא"כ בשאר ענינים.

ובכלל — טוען הוא — "המעשה הוא העיקר", "סוף דבר הכל נשמע .. את מצוותיו שמור"¹⁴⁹, והרי הוא מקיים את המצוות במעשה, גם אם הקיום הוא כ"מצות אנשים מלומדה"¹⁵⁰.

אך הענין הוא¹⁵¹:

מעשי המצוות צריכים להיות לא רק "מעשים" סתם, אלא "מעשים טובים", וכיצד נעשים "מעשים טובים" — בהקדמת התשובה, כהלשון המורגל בדברי חז"ל¹⁵²: "תשובה ומעשים טובים". וכיון ש"עיקר התשובה בלב והלב יש בו בחי' ומדרגות רבות כו"¹⁵³, הרי התשובה שהיתה מספיקה עבורו ביום ראשון, אינה מספיקה למחרת, כשצריך לקיים את הציווי "מעלין בקודש"¹⁵⁴, וצריך להוסיף גם בענין התשובה, ודוקא אז יהיו אצלו "מעשים טובים".

ועד"ז במעמדו ומצבו ביום זה עצמו, צריך להיות קיום המצוות באופן ד"כל חלב לה"¹⁵⁵, כפס"ד הרמב"ם¹⁵⁶ והשו"ע¹⁵⁷ שצריך להיות מן הנאה והטוב והיפה, וכמארז"ל¹⁵⁸ (בפירוש "ואנוהו"¹⁵⁹) "התנאה לפניו במצוות", היינו, שכל ענין של מצוה צריך להיות באופן נאה דוקא, ונאה "לפניו", בידעו לפני מי אתה עומד, לפני מלך מלכי המלכים הקב"ה¹⁶⁰, והיינו, שהתורה מעידה שזהו באופן ד"אנוהו".

ובכל זה ישנו הכלל ש"עשיר שהביא קרבן עני לא יצא"¹⁶¹, ובקרבן עשיר גופא ישנם כו"כ דרגות, כל אחד לפי מעמדו ומצבו.

כד. ובמיוחד ניתוסף הצורך בהבהרת ענין זה דוקא בדור זה האחרון:

ידוע מ"ש הבעש"ט באגה"ק שלר¹⁶² שכאשר יפוצו מעינותיך חוצה אזי קא אתי מר דא מלכא משיחא.

(148) ראה שו"ע אדה"ז או"ח ס"ס ס"ה
 (בק"ש), רסק"א (בשמו"ע). וש"נ.
 (149) קהלת יב, יג.
 (150) ישע"י כט, יג. וראה תניא פל"ט נג,
 (ב). ובכ"מ.
 (151) ראה גם תו"מ חל"ד ע' 96. וש"נ.
 (152) ברכות יז, א. ועוד.
 (153) תניא פכ"ט (לו, ב).
 (154) ברכות כח, א. וש"נ.

(155) ויקרא ג, טז.
 (156) ה"ל איטורי מובח בסופן.
 (157) יו"ד טוסרמ"ח.
 (158) שבת קלג, ב. וש"נ.
 (159) בשלח טו, ב.
 (160) ראה ברכות כח, ב.
 (161) נגעים פי"ד מי"ב.
 (162) כתר שם טוב בתחלתו. ובכ"מ.

אבל ישנם הטוענים: מהו הצורך לדחוף את עצמו ("זיך שפאָרן") ב"מעייין" דוקא? — מספיק עבורו "מים חיים" שבאים מן המעיין; ו"מים חיים" לאו דוקא, אלא מספיק מי מקוה; וגם מי מקוה לאו דוקא, אלא מספיק "מים שאובים"; ובזה גופא — מי יאמר שצריך דוקא ארבעים סאה, "שכל גופו עולה בהן"¹⁶³, כהפירוש בזה¹⁶⁴ שגופו מתבטל בהם — מספיק שיהי' רביעית על אצבעות ידיו בלבד, ואילו כל גופו ישאר בכל גשמיותו, ומהיכי תיתי — וכי מה איכפת לו — גם בכל חומריותו...

כלומר: טענתו היא שמספיק עבורו "מי התורה" שהורגל בהם, כפי שחנכו אביו, והלואי יצא י"ח לימוד התורה בדברים שהורגל בהם — נגלה דתורה; ולמה לו לדחוף את עצמו דוקא ללימוד חדש בענינים חדשים של פנימיות התורה?!

ובפרט שזהו ענין שיפגע במנוחת נפשו — שזהו היפך הענין ד"ונשמרתם מאד לנפשותיכם"¹⁶⁵ — ועד שעלול להיות "ממית עצמו עלי" ח"ו... דכיון שזהו לימוד חדש שאינו מבין, אזי יפול לבו בקרבו כו', והדבר יחרה לו ולא יוכל למצוא לנפשו מנוח ("עס וועט אים האַרן, און ער וועט ווערן אויסער זיך") ובלשון הכתוב¹⁶⁶: "יוסיף דעת יוסיף מכאוב", וא"כ, מוטב שלא יוסיף דעת, ואז יחסוך לעצמו את ה"יוסיף מכאוב".

כה. ועל זה הוא הלימוד מדברי רבינו נשיאנו (הנ"ל סי"ח) ע"ד חוויותיו ורגשי לבבו — כאמור לעיל שאין זה סתם סיפור ענינים פרטיים שלו, אלא ענין שנוגע לרבים, שלכן סיפר זאת, כדי שכל השומע ילמד מזה הוראה בעבודתו לקונו:

בהיותו במדינה ההיא, לא הי' יכול לעבוד את השם מתוך מנוחה ושלוה, מנוחת הנפש ומנוחת הגוף — כיון שהיו בלבולים והעלמות והסתרים, ועד שבכל רגע ורגע היו צריכים לחשוש מענינים של סכנת נפשות ממש, ובל ימלט שמצב זה לא יבלבל מעבודת השם בשלימות, ובלשון הרמב"ם בהל' דעות¹⁶⁶: "אי אפשר שיבין וישתכל בחכמות והוא רעב וחולה או אחד מאיבריו כואב וכו'".

ואח"כ אירע נס, שיצא מן המיצר אל המרחב, למעמד ומצב שיכול לעבוד את השם מתוך מנוחת הנפש, ללא בלבולים וללא העלמות והסתרים, ובאופן שיכול לקבל עזר וסיוע בעבודתו מכו"כ בני" — לא רק

(165) ואתחנן ד, טו. וראה ברכות לב,

סע"ב ובחדא"ג מהרש"א שם.

(166) ספ"ג.

(163) עירובין ד, ב. וש"נ.

(164) ראה גם תו"מ חכ"ד ס"ע 228.

אלו שעומדים בתנועה של מס"נ, אלא גם אלו שאף שאינם שייכים למס"נ, מ"מ, במדינה כתיקונה, יסייעו גם הם להפצת היהדות, התורה ומצוותי, ולא יצטרך להתייגע בעצמו על כל דבר, הן על לימוד אל"ף-בי"ת, והן על בניית מקוה, ועד"ז על כל פרט ופרט, עד לדברים הפשוטים ביותר. וא"כ, לכאורה, היתה צריכה להיות אצלו שמחה גדולה ביותר.

אך על זה סיפר רבינו נשיאנו, שלא רצה להיפרד ולהתנתק מאותם יהודים שעובדים את השם מתוך מסירת־נפש — אע"פ שבגלל זה חסר במנוחת הנפש, ובמילא חסר בשימת־לב הראוי להעמקה בלימוד התורה, ואי אפשר לקיים את כל ההידורים בקיום המצוות בגלל אונס.

יהודי בעצמו צריך אמנם להשתדל ללמוד תורה בהעמקה ולקיים מצוות באופן של מהדרין מן המהדרין; אבל צריך לידע שהנועם והעריבות ("דער געשמאַק") נמצא דוקא בה"מיצר" שממנו באים אל המרחב.

ועד כדי כך — כפי שהוסיף רבינו נשיאנו¹⁶⁷ דבר נפלא ("אָ געוואָלדיקער וואָרט") — שכאשר אירע לו סיבה פרטית, שנשברה ידו, ל"ע¹⁶⁷, היתה לו קורת־רוח מזה שבמשך כמה שבועות לא היו צריכים לדבר אודות הנסיעה!

ולכאורה, ע"פ נגלה, אין הדבר מובן כלל:

כתב הרמב"ם¹⁶⁸ שנפש האדם היא "קנין הקב"ה", שלכן, "אין לאדם רשות על גופו כלל .. לצערו וכו'", כמ"ש רבינו הזקן בהלכות נזקי גוף ונפש ודיניהם¹⁶⁹.

ואעפ"כ אומר רבינו נשיאנו, שכאשר אירע שנשברה ידו — נכסיו של הקב"ה — הנה לאחרי שאירע הדבר [מלמעלה, ע"ד מ"ש¹⁷⁰ "ופקדתי" ח"ו, אבל אסור לעשות כן בעצמו, שהרי החובל בעצמו חייב בדיני שמים¹⁷¹], בדיעבד, היתה לו קורת־רוח מזה שבמשך זמן נוסף הי' באויר של לימוד התורה וקיום המצוות במסירת נפש.

כו. וההוראה מזה:

כאשר יש ליהודי הזדמנות ללמוד תורה באופן "שממית עצמו עלי", ויש לו הזדמנות לקיים מצוה מתוך מיצר ודוחק, ותמורת זה,

(169) ס"ד.

(170) תהלים פט, לג. וראה תניא אגה"ת

פ"א.

(171) תוספתא ב"ק פ"ט הי"א.

(167) ראה גם אג"ק שלו ח"ה ס"ע ל.

חט"ו ס"ע ססד ואילך. ח"ז ע' רט ואילך.

(168) הלי' רוצח פ"א ה"ד. וראה רדב"ז

להל' סנהדרין ספ"ח.

רוצים לרמות אותו ("אריינגארן") בכך שיוציאוהו מן המיצר אל המרחב, כך, שיוכל לישון שמונה שעות ביום כפשוטו, ולאכול מעדני מלכים (ואין סיבה שלא יעשה זאת, שהרי מברך ברכה לפני ולאחרי), ואח"כ יוכל גם ללמוד תורה — הנה על זה אומרים לו:

מצינו בדברי חז"ל מעלת לימוד התורה מעוני דוקא — כדאיתא במשנה¹⁷²: "כל המקיים את התורה מעוני וכו'" (ולא נאמר "כל המקיים את התורה מעושר וכו'"), "הזהרו בבני עניים שמהן תצא תורה"¹⁷³.

וכאמור, ש"אין דברי תורה מתקיימים אלא במי שממית עצמו עלי", ולא במי שמחפש לישב בפלטרין של מלכים, ורק לאחרי אכילה ושתיה ומנוחת הגוף בכל פרטיו, ישב גם ללמוד תורה, ובלמוד גופא יבחר לעצמו ענין שבו יכול להראות את "גאונותו", ענין שכבר הורגל בו, ולא ענין חדש שיצטרך להתייגע עליו, ועד שבהיותו "בן ארבעים לבניה"¹⁷⁴ יצטרך להתחיל לימוד אל"ף בי"ת של חלק חדש בתורה, ויצטרך לישב בספסל אחד עם מתחיל בלימוד זה — דבר שאינו לפי כבודו!

— בנוגע לרבי עקיבא מסופר בדברי חז"ל¹⁷⁵ שבגיל ארבעים התחיל ללמוד אל"ף בי"ת יחד עם תינוקות של בית רבן.

ולכאורה אינו מובן: הרי אפילו "בגנות בהמה טמאה לא דיבר הכתוב"¹⁷⁶, ומדוע מספרת התורה על רבי עקיבא דבר כזה?!

ומזה גופא מוכח שזהו ענין של שבח — כפי שאמר דוד המלך: "עם האמהות אשר אמרת עמם אכבדה"¹⁷⁷, והיינו, שכאשר מדובר אודות ענין של קיום מצוה, הנה דוד המלך, לאחרי שנתקבל למלך ישראל, הרי הוא בשוה עם אמהותיו!

ועד"ז בנוגע לרבי עקיבא, שכאשר דובר אודות לימוד התורה, הנה בהיותו בן ארבעים שנה, הי' מתאים לו להתחיל ללמוד תורה עם תינוקות של בית רבן!

וסופו מוכיח — ש"כולהו אליבא דר"ע"¹⁷⁸, וכאשר "הי' העולם שמם"¹⁷⁹, הנה על ידו נעשה בנין העולם למטה, שבו תלויים כל העולמות עד למעלה מעלה, שהרי תורה "לא בשמים היא"¹⁸⁰, אלא דוקא בארץ הגשמית הלזו התחתונה, תחתון שאין תחתון למטה הימנו.

176) ב"ב קכג, א. וראה פסחים ג, א.

177) שמואל"ב ו, כב.

178) סנהדרין פו, רע"א.

179) יבמות סב, ב.

180) נצבים ל, יב. וראה ב"מ נט, ב.

172) אבות פ"ד מ"ט. וראה גם ת"מ

חכ"ג ס"ע 65. וש"נ.

173) נדרים פא, רע"א.

174) אבות ספ"ה.

175) אבות דר"נ פ"ו, ב.

כז. זוהי ההוראה שלמדים דוקא מימי הגאולה:

צריכים לידע שהדרך לבוא למעמד ומצב של גאולה, היא —
 "מבית האסורים יצא למלך"¹⁸¹, כפי שנאמר בנוגע ליוסף הצדיק, ועד"ז
 בנוגע ליוסף שבדורונו, נשיא הדור, שדוקא לאחרי המאסר ניתוסף אצלו
 בכ"כ ענינים, כמובן לאלו שמדייקים ב"מילי דחוכמתא", בתורתו של
 הנשיא, באופן עבודתו בקיום המצוות ובהנהגותיו.

ועד"ז בנוגע לכל אחד ואחד ההולך בעקבותיו והשייך להוראותיו,
 ולכל אשר בשם ישראל יכונה (כפי שכותב רבינו בעל השמחה במכתבו
 הידוע¹⁸²), בעבודתו בעצמו, הן בלימוד התורה והן בקיום המצוות והן
 בעבודת התפלה,

— וכמ"ש רבינו הזקן בהדרושים דפרשתנו¹⁸³ בענין התפלה,
 "שהיא בחי' כוונה ופנימית להמצוות, והיא עיקר המעמיד ומקיים את
 הרמ"ח מ"ע, והיא כמשל החוט השדרה שהוא המעמיד ומקיים את
 האברים, אע"פ שהוא בעצמו אינו ממנין רמ"ח אברים", שלכן גם התפלה
 "אינה ממנין המצוות דאורייתא" (כדעת הפוסקים¹⁸⁴) —

שצריך לחפש (וידע איניש בנפשי שיכול למצוא) את הדרך
 לעשות זאת — לא באופן היותר קל ונוח, אלא באופן המתאים לרצונו
 של הקב"ה — שלימוד התורה יהי באופן "שממית עצמו עלי", וקיום
 המצוות צריך להיות באופן ד"כל חלב לה", היינו, ששומן הגוף ינוצל
 לקיום המצוות, ועד"ז בעבודת התפלה, שיכולה להיות מן השפה ולחוץ,
 ויכולה להיות (כפסק הספרי¹⁸⁵) "עד מיצוי הנפש" (בדוגמת "ממית עצמו
 עלי" בלימוד התורה).

ואז הוא מצליח לצאת אל המרחב האמיתי, בנוגע לעצמו,

וע"פ דברי הגמרא במסכת קידושין¹⁸⁶ ופס"ד הרמב"ם¹⁸⁷: "לעולם
 יראה אדם עצמו כאילו חציו חייב וחציו זכאי . . עשה מצוה אחת אשריו
 שהכריע את עצמו ואת כל העולם לכף זכות" ("לפי שהעולם נידון אחר
 רובו והיחיד נידון אחר רובו", כמ"ש³⁵ "אחרי רבים להטות") — הרי
 הוא מכריע ומביא את הגאולה האמיתית והשלימה ע"י משיח צדקנו,

וראה מג"א או"ח סק"ו סק"ב. ועוד.

(185) ואתחנן ו, ה.

(186) מ, סע"א ואילך.

(187) ה'ל' תשובה פ"ג ה'ד.

(181) קהלת ד, יד.

(182) אג"ק שלו ח"ב ע' פ. וש"נ.

(183) לקו"ת בלק ע, ד.

(184) רמב"ן בהשגותיו לסהמ"צ מ"ע ה.

— שיש בו הענין ד"עני ורוכב על חמור"¹⁸⁸, ועי"ז באים למעמד ומצב ד"ארו עם ענני שמיא"¹⁸⁹; מ"בעתה" ל"אחישה" (כסדר הכתוב¹⁹⁰) —

יבוא ויגאלנו בקרוב ממש.

[כ"ק אדמו"ר שליט"א צוה לנגן ניגון אדמו"ר האמצעי].

* * *

כח. ישנו מנהג¹⁹¹ שבהתוועדות ד"ב"י"ג תמוז, ימי הגאולה של רבינו נשיאנו, עורכים גם "מגבית" עבור הבתי-ספר "אהלי יוסף יצחק ליובאוויטש", שנקראים על שמו.

ומובן גודל ענין הקריאה בשמו — ע"ד המבואר במאמר¹⁹² בענין "הלך הקב"ה כו' לקנות לו שם"¹⁹³, שהו"ע המשכת הארה שיש בה מבחי' הפנימיות, כמו בקריאת שם האדם כדי שיהי' פונה אליו (שזהו גם הענין ד"מקרא", כאדם הקורא לחבירו¹⁹⁴), שעי"ז נפנה אליו (לא רק בענין חיצוני, אלא) בכל רמ"ח אבריו ושס"ה גידיו וכל המציאות שלו, ומזה מובן, שענין השם אינו רק הארה חיצונית, שאין לה שייכות ואחיזה עם הדבר הנקרא בשם זה, אלא זהו ע"ד "בית יד" שעל ידו לוקחים את הדבר כולו.

וע"פ הפס"ד המבואר בארוכה באחרונים¹⁹⁵ (מיוסד על דברי הגמרא¹⁹⁶) בנוגע לנתינת צדקה עבור החזקת תורה, שנוסף על מצות הצדקה, ונוסף על השכר דזבולון על החזקת התורה דיששכר, יש לנותן חלק בלימוד התורה (בתור מצות תלמוד תורה) שילמד מכאן ולהבא — הרי כן הוא גם בנוגע למגבית זו, שבכספים אלו ישתמשו עבור לימוד התורה, כך, שיש בזה מעלת הצדקה, מעלת החזקת התורה, וגם חלק בלימוד התורה שילמדו תינוקות של בית רבן או תלמידים גדולים, לאחר ברי-מצוה, מכאן ולהבא, הודות לכספים שנאספו במגבית זו.

וע"ד הרגיל במגביות אלו — לא נוגע ענין הפירסום דוקא.

וכיון שישנם כאלו הרוצים (ומסתמא רובם רוצים) שיזכירו אותם על הציון של בעל השם — יתן כל אחד כפי נדבת לבו הטהור, ועוד

193 קה"ר פ"ז, א (ב). מדרש שמואל פכ"ג.

194 ראה תניא ספ"ז. לקי"ת פינחס עו, ריש ע"ב. ובכ"מ.

195 ראה רמ"א יו"ד רסרמ"ו, ובנ"כ שם.

196 סוטה כא, סע"א.

188 זכר"ט ט, ט.

189 דניאל ז, יג.

190 ישע"י ס, כב. וראה סנהדרין צח, א.

191 ראה גם שיחת י"ג תמוז דאשתקד

סל"ח (ת"מ חל"ד ע' ואילך). וש"ג.

192 פ"ב ואילך (לעיל ע' 111 ואילך).

יותר, ויציין גם שמו בצירוף שם האם, למען להזכירו על הציון של בעל השמחה והגאולה.

ויה"ר שהשמחה והגאולה יומשכו מימים אלו על כל השנה כולה, ומבעל השמחה והגאולה לכל אשר בשם ישראל יכונה,

ויקויים האמור לעיל (סי"א-ב) אודות דברי בעל השמחה והגאולה בהתחלת התוועדות י"ב תמוז תש"ג, ע"ד הברכה לכלל ישראל "ברוכים תהיו", שכיון שאין מיתה בציבור, הרי הברכה, הכלי-קיבול להברכה ועד להברכה בפועל ממש למטה מעשרה טפחים, בתקפם עומדים, וצריכים רק להמציא את היד או את הכיס, ואז מקבלים אותה "מידו המלאה הפתוחה הקדושה והרחבה"¹⁹⁷ כפי שנמשכה ונתגלתה ע"י עבדיו הנביאים¹⁹⁸, ולאחרי זה — ע"י "מאן מלכי רבנן"¹⁹⁹, הנשיאים שבכל דור ודור, אשר, כדברי רש"י²⁰⁰, הרי הם כל אנשי הדור.

[כ"ק אדמו"ר שליט"א הורה שיחלקו הפתקאות עבור המגבית, ואח"כ צוה לנגן (והתחיל לנגן בעצמו) הניגון "אדיר הוא בעליונים"].

* * *

כט. [כ"ק אדמו"ר שליט"א ניגן בעצמו הניגון "צמאה לך נפשי", בבא אחר בבא, ולאחרי בבא הג', הפסיק ואמר בהתרגשות רבה:]

ידועה תורת הבעש"ט — כפי שנמסרה ע"י רבינו הזקן, ואח"כ ע"י רבינו נשיאנו²⁰¹ — על הפסוק²⁰² "צמאה לך נפשי גו' כן בקודש חזיתך", הלואי בקודש חזיתך.

דוד הי' במדבר יהודה, "בארץ צי' ועיף בלי מים"²⁰², שלכן "צמאה לך נפשי כמה לך בשרי", וכמ"ש בפסוק נוסף שהי' במעמד ומצב ש"גרשוני היום מהסתפח בנחלת הוי"²⁰³.

ואעפ"כ התברך "כן בקודש חזיתך", הלואי בקודש חזיתך — הלואי שכן יהי' גם בקודש (שהרי מובטח לו ש"מן המיצר" יבוא אל המרחב האמיתי), שגם אז יהי' הענין ד"חזיתך" ע"ד שהי' מתוך עקא ודחקות, "בארץ צי' ועיף", במדבר יהודה.

(201) ראה כתר שם טוב בהוספות ס"ד.

וש"נ.

(202) תהלים סג, ב"ג.

(203) שמואל"א כו, יט. וראה כתובות קי,

סע"ב.

(197) נוסח ברכה הג' דברהמ"ז.

(198) ע"פ לשון הכתוב — עמוס ג, ז.

(199) ראה גיטין סב, סע"א. זח"ג רנג, ב

(ברע"מ).

(200) חוקת כא, כא.

[והמשיך כ"ק אדמו"ר שליט"א — וכל הקהל אחריו — לנגן בהתעוררות גדולה. ואח"כ אמר:]

ל. דובר כמ"פ אודות המבואר בנוגע לענין הנבואה, שאע"פ ש"רוח ה' דיבר בי ומלתו על לשוני"²⁰⁴, מ"מ, אימתי היו בטוחים שתתקיים בפועל למטה ולא יגרמו העלמות והסתרים כו' — כאשר היתה התחלה הקשורה עם פעולה בגשם, שלכן מצינו בכמה נבואות שהקב"ה צוה לעשות ענין של מעשה בפועל²⁰⁵.

ויש לומר בדרך אפשר שזהו גם ביאור שהענין דביאת המשיח צריך להתחיל מיצי"מ, כידוע²⁰⁶ בפירוש הכתוב²⁰⁷ "כימי צאתך מארץ מצרים גו'", "ימי" לשון רבים (כקושיית הזהר²⁰⁸: "כיום מיבעי לי"), שקאי על כל הימים החל מחמשה עשר בניסן הראשון עד לביאת גואל אחרון, משיח צדקנו — דלכאורה, מהו ההכרח שיהי' זה ענין אחד, שהתחלתו ביצי"מ, וסיומו כשיבוא משיח בגלוי למטה מעשרה טפחים?

ולהעיר שעד"ז מצינו (לא רק בזהר, אלא גם) במדרש²⁰⁹ הסיפור, כאשר געתה פרתו, אמר לו הערבי חרב בית מקדשך, ומיד כאשר געתה פרתו פעם שני', אמר שנוולד מושיען של ישראל — דלכאורה, מהו ההכרח שמיד ברגע החורבן צריכה להיות לידת מושיען של ישראל?

אך הענין הוא — ע"ד משנ"ת במאמר²¹⁰, שכדי שהאור יוכל להיות נמשך בגילוי, וכדי שהצמצום יוכל לפעול פעולתו, יש צורך שבאור יהי' כלול ענין הצמצום, ובהצמצום יהי' כלול ענין האור. ועד"ז בנדו"ד — שכדי שתוכל להיות היציאה מן הגלות, הנה מיד בהתחלת הגלות צריך להיות כבר ענין של גאולה.

ובפרט ע"פ הביאור הקודם — שכדי שביאת המשיח תהי' דבר ברור ומובטח, מקשרים זאת עם פעולה גשמית: יציאה ממצרים, כך, שהגאולה ממצרים היא ראש לכל הגאולות שלאח"ז ("ראש" שאינו נפרד מהם, אלא מחובר עמהם), והיינו, שאז התחילו כבר הימים שסופם יהי' "באחרית הימים", בביאת משיח צדקנו.

וכן הוא בכל הענינים; ענינים כלליים, וענינים הנוגעים לרבים,

(207) מיכה ז, טו.

(208) ח"ג קעו, רע"א.

(209) איכ"ר פ"א, נא.

(210) פ"ה (לעיל ע' 114 ואילך).

(204) שמואל"ב כג, ב.

(205) ראה דרשות הר"ן דרוש ב. רמב"ן

לך לך יב, ו. לבוש על הרקאנטי לך לך שם.

(206) רד"ה כימי צאתך תש"ח (סה"מ

תש"ח ע' 159).

ואפילו ענינים הנוגעים ליחיד, ועד לענינים הנוגעים לפרט (שזהו פחות מיחיד).

לא. ועד"ז בנוגע ליציאה מן המיצר אל המרחב של אחינו בני הנמצאים במדינה האמורה:

יש כבר התחלה בזה הקשורה עם ענין של פעולה במעשה בפועל — שהוציאו מן המיצר אל המרחב את ה"ראש" וה"נשיא" שלהם, אשר, "מה להלן עומד ומשמש אף כאן עומד ומשמש"⁵⁸,

ואח"כ היתה התחלה ביציאה מן המיצר אל המרחב גם בנוגע ל"אברים" — שהוציאו משם את אלו שנמצאים עתה בכפר-חב"ד²¹¹, ומתוועדים שם ג"כ בהתוועדות של ימי הגאולה — גאולתם וגאולתנו וגאולת כל אחינו הנתונים בשבי, וגאולת כל כלל ישראל, שלהם הענין רבינו נשיאנו את ברכתו: ברוכים תהיו.

ומזה מובן גם שכל חיזוק וכל תוספת ברכה אצל אלו שנמצאים כבר במרחב, הרי זה מחזק ומוסיף בברכה הנמשכת לחלק מה"קומה שלימה"²¹² שנמצא לעת-עתה בגלוי במעמד ומצב שאינו באופן של מרחב עם כל הפירושים.

ויהי רצון שתהי' גאולה מכל הענינים המבלבלים ומכל ההעלמות וההסתרים, בכפר-חב"ד, ובסניפיו בכל מקום שהם, ועי"ז יתוסף אצל כל אלו השייכים לבעל השמחה והגאולה, ועד לכל אשר בשם ישראל יכונה. וכמבואר כמ"פ — צריכים אנו שתהי' הגאולה כפשוטה, ועד למטה מעשרה טפחים, גאולת הנפש וגאולת הגוף, שתומשך בגלוי לעיני בשר, ובעגלא דידן, ובחסד וברחמים, בטוב הנראה והנגלה. [כ"ק אדמו"ר שליט"א התחיל לנגן "ופרצת", ועמד ורקד על מקומו בשמחה רבה].

* * *

לב. ישנה תשובת הצמח-צדק²¹³ בנוגע להלכות חנוכה בענין סדר הדלקת נרות חנוכה (שיש בזה כמה דעות באחרונים²¹⁴), שבה נעמד על דברי הגמרא²¹⁵ בנוגע לסדר הזאת דם הקרבנות ד' מתנות על ד' קרנות,

214) ראה תשו"ע או"ח סוסתרע"ו, ובנ"כ שם.

215) יומא נח, ב.

211) ראה גם לעיל ריש ע' 57. וש"נ.

212) ראה לקו"ת ר"פ נצבים. ובכ"מ.

213) או"ח סי' סז.

והובא שם הכלל "שכל פינות שאתה פונה לא יהיו אלא דרך ימין", ועל זה מבסס את דבריו עד לפס"ד להלכה.

[ולהעיר, שכלל זה נוגע גם להסיבוב שבאמירת "בואי בשלום .. בואי כלה" בסיום "לכה דודי"²¹⁶, אף שלא נזכר בתשובת הצ"צ הנ"ל].
ועפ"ז אינו מובן סדר הכתוב²¹⁷ "ופרצת ימה וקדמה וצפונה ונגבה" — ימה וקדמה, מערב ומזרח, ואח"כ צפונה ונגבה, שמאל וימין — שכן, באיזה אופן שיתפרש הכלל ד"כל פינות כו' דרך ימין" (כפי שמביא הצ"צ הדעות בזה), הרי הסדר שבכתוב זה הוא סדר אחר לגמרי?

לג. ויש לומר הביאור בזה — שהסדר ד"ימה וקדמה וצפונה ונגבה" הוא כאשר מדובר אודות הנהגה באופן של "ופרצת", שזוהי הנהגה שונה לגמרי מהנהגה ד"כל פינות שאתה פונה כו'":

"כל פינות שאתה פונה כו'" קאי על הליכה בסדר מסודר (ולא באופן שיוצא מהגדר ומדידה והגבלה שלו), שאז ישנה הוראה כללית שצריך לילך דרך ימין; לא בסיטרא דשמאלא ח"ו, אלא דרך ימין, "ימין מקרבת"²¹⁸, שזהו סדר הקדושה, כדברי הגמרא²¹⁹ "מן שמיא מיהב יהבי", ובהתאם לכך צריכה להיות גם הנהגת האדם — שצריך להידיבק במדותיו, "מה הוא חנון ורחום אף אתה הי' חנון ורחום"¹⁵⁸ — להתנהג באופן של "מיהב יהבי" (ולא להיפך ח"ו), כמו אברהם אבינו, "אברהם אוהבי"²²⁰, "איש החסד"²²¹, ולכן, "כל פינות שאתה פונה" — היכן שפונה וכל מה שעושה — הרי זה צריך להיות "דרך ימין".

ומזה נמשך גם בנוגע לפני' כפשוטה — וכאמור לעיל (ס"ב) שהענינים כפשוטם משתלשלים מהענינים שלמעלה מהם, כלשון רבינו הזקן: "שנשתלשלו מהן" — שצריכה להיות "דרך ימין". וזהו גם הדיוק ע"פ מנהג ישראל שיהיו הלבושים באופן של ימין על שמאל²²², ולא כמנהג המדינה להיפך.

אבל יש בתורה גם חידוש בסדר העבודה:

לא זו בלבד שאומרים ליהודי שצריך להיות "מעלין בקודש"¹⁵⁴,

(220) ישע"י מא, ח.
(221) לקו"ת חוקת סג, א. ובכ"מ.
(222) ראה גם תו"מ ח"ה ע' 180 הערה 56. התוועדויות תש"נ ח"ב ע' 50. ח"ג ע' 381 הערה 70. ע' 411 הערה 24. ועוד.

(216) ראה סידור רבינו הזקן — עם ציונים מקורות והערות (קה"ת תשס"ד) במילואים ס"כ. וש"נ.
(217) ויצא כח, יד.
(218) סוטה מז, א. וש"נ.
(219) תענית כה, א (לגירסת הע"י).

ולילך "מחיל אל חיל"²²³, מדרגא לדרגא, באופן ש"מי שיש לו מנה רוצה מאתיים"²²⁴, מחר כפליים מהיום, ומחרתיים כפליים מאתמול, אלא אומרים לו שצריך להיות סדר של "יציאת מצרים" — לצאת לגמרי מהגבולים שלו; לא רק להרחיב אותם, כמ"ש²²⁵ "הרחיבי מקום אהלך", כמה פעמים ככה — שכן, זהו סדר הרגיל, אבל מזמן לזמן צריכה להיות העבודה באופן של "ופרצת", לצאת לגמרי מהמדידה והגבלה שלו.

אך נשאלת השאלה: כיצד יכולים לתבוע זאת אצל יהודי להיות נשמתו מלובשת בגוף, והגוף נמצא ב"בירא עמיקתא"²²⁶, בעוה"ז הגשמי והחומרי, עולם כזה שאודותיו אומרים "הרבה עשו כרשב"י ולא עלתה בידן"²²⁷, והנהגת רוב העולם (אפילו מבנ"י) — "אחרי רבים להטות" — היא כדעת ר' ישמעאל באופן ד"הנהג בהן מנהג דרך ארץ"²²⁷, ומצד "מנהג דרך ארץ" נדרשת ההליכה מתוך חשבון וסדר — סדר שבו יש אפשרות לילך "דרך ימין", או ח"ו להיפך — עבודה שהיא בסדר השתלשלות, בערך למעמדו ומצבו הקודם, אלא שמתעלה קצת או אפילו הרבה, אבל באופן שבערך, ולא באופן של יציאה לגמרי ממדידה הגבלה?!

והמענה על זה — ע"פ מ"ש הרמב"ם בהלכות דעות בנוגע להליכה ב"דרך הישרה היא מדה בינונית .. שהיא רחוקה משתי הקצוות ריחוק שוה ואינה קרובה לא לזו ולא לזו"²²⁸, שזהו רק אצל מי שהלך כל ימיו בדרך הישר, שאז "אני ערב לו"²²⁹ שיהי' הכל כשורה; אבל מי שחטא ופגם ועבר את הדרך והלך בקצה הבלתי־רצוי, אזי הרפואה והעצה לזה — ש"ירחיק עצמו לקצה השני כו"²³⁰, היינו, לא בדרך הממוצעת, אלא לדלג אל הקצה העליון, מן הקצה אל הקצה שלא בערך, וכפי שמאריך הרמב"ם²³¹ במעלת הבעל־תשובה, ש"אמש הי' זה שנאוי לפני המקום וכו', והיום הוא אהוב ונחמד קרוב וידיד".

וזהו הענין ד"ופרצת" — שאין זו עבודה מסודרת, אלא עבודה שלמעלה מכל הסדרים.

לד. וכאשר העבודה היא באופן ד"ופרצת" — הרי זה באופן ד"ימה וקדמה וצפונה ונגבה":

(227) ברכות לה, ב.	(223) תהלים פד, ח.
(228) פ"א ה"ד.	(224) ראה קה"ר פ"א, יג. פ"ג, יו"ד.
(229) פ"ד ה"כ.	רמב"ן ובחיי ס"פ חיי שרה. ועוד.
(230) שם פ"ב ה"ב.	(225) ישע"י נד, ב.
(231) ה"ל' תשובה פ"ז ה"ו.	(226) ע"פ לשון חז"ל — חגיגה ה, ב.

ההתחלה היא מ"ימה" — מערב, שהוא מלשון ערב²³², כי, כאשר החמה שוקעת במערב אזי נעשה חשכת הערב. וכן הוא בענין הספירות — ש"מערב" קאי על ספירת המלכות²³³, שהיא הספירה היותר אחרונה, ועד כפי שהמלכות היא למטה מטה, ב"בירא עמיקתא". וזהו גם מ"ש בספרי קבלה²³⁴ ש"מערב" ר"ת "רחל"²³⁵ מבכה על בני²³⁶, וכהמשך הכתוב: "כי איננו", וכהדיוק בזהר²³⁷ שלא נאמר "כי אינם", אלא "כי איננו", היינו, שלא ניכר אצלם האלקות שבנפשם.

ומן המיצר והדוחקא ד"ימה" — הרי הוא מדלג עד "קדמה" ("ימה — וקדמה"), בחי' קדמונו של עולם (כמארז"ל²³⁸ שמביא רש"י על הפסוק²³⁹ "ויסע גו' מקדם", "מקדמונו של עולם"), היינו, שמעמיד את עצמו למעלה מהעולם, למעלה מעלה מכל סדר השתלשלות.

והרי הדילוג מ"ימה" ל"קדמה" הוא ע"י תגבורת העבודה, שזהו אופן העבודה של בעל-תשובה, שעבודתו היא באופן של סייגים וגדרים וצמצומים כו', וכידוע מאמר המגיד²⁴⁰ בנוגע למארז"ל²⁴¹ "לא יאמר אדם אי אפשי כו' אלא אפשי ומה אעשה שאבי שבשמים גזר עלי", שזהו סדר ההנהגה של צדיק, אבל בעל-תשובה צריך לומר "אי אפשי כו'", והיינו, שצריך לדון ולצמצם ולהגביל את עצמו כו' — שזהו "צפונה", שהו"ע הצמצום והגבורה והדין²⁴².

ואז באים ל"נגבה" — כמ"ש באברהם ("האדם הגדול בענקים"²⁴³) "הלוך ונסוע הנגבה"²⁴⁴, כמבואר בספרי קבלה²⁴⁵ שזהו ענין החסד, חסד עליון — "רב חסד"²⁴⁶, ועד לבחי' חסד דעתיק יומין, ד"לית שמאלא בהאי עתיקא"²⁴⁷.

ומשם נמשך למטה מטה באופן של חסדים גלויים, אלא שזהו באופן של תגבורת החסדים; ועי"ז נפעל למטה שגם הענינים הגשמיים

232	ראה אוה"ת מסעי ע' א'שצו.	ס"מ. וש"נ.
233	פרדס בעה"כ ערך מערב — הובא	(241) תו"כ ופרש"י קדושים כ, כו.
	באוה"ת שם ע' א'שצו.	(242) ראה לקו"ת תזריע יט, סע"ד ואילך.
234	קה"י בערכו.	ובכ"מ.
235	ירמ" לא, יד.	(243) יהושע יד, טו ובפרש"י. וראה ב"ר פי"ד, ו.
236	כ"ק אדמו"ר שליט"א אמר בבת-שחוק: "דאָ וועט זיך דער עולם אויפכאַפן"...	(244) לך לך יב, ט.
237	ח"א רי, א. ח"ב כט, ב. ח"ג כ, ב.	(245) ראה פרדס שכ"ב פ"ב. פ"ד. תו"א ר"פ יתרו. לקו"ת ר"פ בהעלותך. ובכ"מ.
238	כ"ר פמ"א, ז.	(246) ראה לקו"ת שם ל, ד ואילך. ובכ"מ.
239	לך לך יג, יא.	(247) זח"ג קטט, א. וראה שם רפט, א.
240	ראה מגיד דבריו ליעקב בהוספות	

יהיו באופן של "ופרצת" — "נחלה בלי מצרים"²⁴⁸ — "ימה וקדמה וצפונה ונגבה"²⁴⁹.

* * *

לה. אודות תקופת תמוז,

— שבה היתה הגאולה של נשיא הדור, והרי כל ענין הוא בהשגחה פרטית, ועאכו"כ ענינים כלליים, ובפרט של איש כללי כמו נשיא הדור —

איתא בגמרא²⁵⁰ שאז הוא תוקף החום יותר מכל זמני השנה, ולכן, כאשר רוצים להביא דוגמא על ענין הקרירות, אומרים: "חמרא אפי' בתקופת תמוז קרירא לי".

ולכן רואים גם בפועל, בנוגע ללבושים:

כאשר צריכים לפעול שהלבושים יהיו ארוכים, ויכסו לכל-הפחות את חלקי הגוף שע"פ שו"ע צריכים להיות מכוסים — הנה בשעה ששורר בחוץ כפור חזק, אין צורך כ"כ להתווכח על זה עם "יושבי קרנות";

אבל כשבאים לתקופת תמוז — אזי מתחילה ה"בהלה": יש צורך — טוענים הנ"ל — שהגוף, שהוא נכסיו של הקב"ה, יהי בגלוי, והלבושים יהיו בצמצום הכי גדול...

ועד שתולים זאת — כביכול — בעניני תורה, ומפלפלים ב"חסרון" שבענין הלבושים:

לכל לראש — יכולים הלבושים להביא לענין של תאוות הכבוד, לרדוף אחר מלבושי כבוד כו', וכדאיתא בלקו"ת²⁵¹ שהקליפה שקשה ליפטר ממנה יותר מאשר מהקליפה הקשורה עם תאוות האכילה ושת"י, היא, הקליפה הקשורה עם לבושים.

ועוד זאת — שענין הלבושים אינו אלא הכרח בלבד, שהרי רק לאחר חטא עה"ד, שנתבטל הענין ד"לא יתבוששו"²⁵², אזי נעשה צורך בענין הלבושים, וא"כ, הרי זה בבחינת "מלאכה שאינה צריכה לגופה"

(250) שבת נג, א. וראה גם תו"מ חכ"ח ע'

163. וש"נ.

(251) אחרי כח, ב.

(252) בראשית ב, כה. וראה תו"מ חל"ב

ס"ע 391 ואילך. וש"נ.

(248) שבת ק"ח, סע"א.

(249) כ"ק אדמו"ר שליט"א הורה לא'

המסובים לומר "לחיים", באמרו בבת-שחוק שיהי' זה באופן של "כוסי רוי", רכ"א לוגין...

(ראה יומא עו, א).

(מלאכה שמוטב שלא הי' צורך בה), שאינה "מלאכת מחשבת" (שאסרה תורה)²⁵³, כך, שאין זה דבר חשוב.

ובכל אופן — עם הפלפולים או בלעדם — בנוגע לפועל, התחיל כבר הזמן שבו צריכים להזהיר בעיקר בנוגע לענין הצניעות (כמדובר גם בהתוועדות שלפנ"ז²⁵⁴), הן בנוגע לאורך הלבושים, והן בנוגע לסוג הלבושים, שלא יהיו מחומר שהוא בדוגמת נייר או זכוכית... אלא שיהי' זה "לבוש", שצריך להיות מכסה ומסתיר ומעלים.

לז. ובהקדמה — שענין זה נוגע הן לאנשים והן לנשים, שהרי דיני צניעות, בגדים ארוכים וכו', נאמרו הן בנוגע לנשים והן בנוגע לאנשים. אבל אעפ"כ, בזה גופא יש חילוק, ודוקא מצד המעלה שבדבר:

כיון "שאינן האשה אלא ליופי" (כדברי הגמרא²⁵⁵), וצריך להיות "כל כבודה בת מלך פנימה"²⁵⁶, דוקא בגלל שיש אצלה ענין היופי — כמבואר הטעם על זה בקבלה וחסידות²⁵⁷, והעיקר הוא "מעשה רב"²⁵⁸, שכן הוא בפועל — הרי מזה גופא מובן שענין הצניעות נוגע בעיקר לנשים.

וזהו גם מה שמצינו בגמרא²⁵⁹ "שבעה בנים היו לה לקמחית וכולן שמשו בכהונה גדולה, אמרו לה חכמים, מה עשית שזכית לכך, אמרה להם, מימי לא ראו קורות ביתי קלעי שערי", היינו, שהזכות שיהיו שבעה בנים ששימשו בכהונה גדולה באה (לא מצד הצניעות שהיתה אצל האב — אף שבודאי הי' גם הוא צנוע, אלא) מצד הצניעות של האשה דוקא, "כל כבודה בת מלך פנימה".

וכיון ש"אינן הקב"ה בא בטרוניא עם בריותיו"²⁶⁰, הרי מזה גופא שענין זה נדרש יותר מהאשה, "בת מלך", מובן, שניתנו לה כחות יתרים או כחות מיוחדים להתמודד ולנצח במלחמת היצה"ר — שנטפל במיוחד לענין שנוגע יותר לנשמה שהיא "חלק אלקה ממעל ממש"¹¹⁰ — ולהצליח ליישם את ההנהגה ד"כל כבודה בת מלך פנימה", ולקבוע סדר זה בכל הנהגות הבית, גם אצל הבעל והאח, הבנים והבנות, שגם הם יתנהגו בדרך האמורה.

לז. ומובן עד כמה נוגע ענין זה — ממ"ש²⁶¹ "קדושים תהיו כי קדוש

(257) ראה לקו"ת שה"ש מ, א. ובכ"מ.

(258) שבת כא, א. וש"נ.

(259) יומא מז, א. וראה גם תו"מ ח"כ ע'.

69. וש"נ.

(260) ע"ז ג, סע"א.

(261) קדושים יט, ב.

(253) חגיגה י"ד, סע"א ואילך. וש"נ.

(254) שיחת ש"פ שלח ס"ד (לעיל ע' 77).

ואילך).

(255) תענית בסופה. וש"נ.

(256) תהלים מה, יד. הובא ברמב"ם הל'

אישות פי"ג הי"א.

אני", והיינו, שע"י "קדושים תהיו", "הוו פרושין כו"²⁶², שזהו ענין הצניעות, בכחו של יהודי להידמות ולהשתוות עם קדושת הקב"ה, "קדוש אני".

ולהעיר מהפירוש הפנימי הידוע במארוז²⁶³ "קדושים תהיו, יכול כמוני, ת"ל כי קדוש אני, קדושתו למעלה מקדושתכם"; אבל, גם להפירוש הפשוט שאי אפשר שקדושתכם תהי' כמו קדושתו, הרי, מהקס"ד "יכול כמוני" גופא, מוכח, שיש לזה שייכות כל-שהיא לקדושת הקב"ה, והראי', שהתורה נותנת טעם לציווי "קדושים תהיו" — "כי קדוש אני".

ומזה מובן, שע"י קיום הציווי "קדושים תהיו", שהו"ע הצניעות, מתקרבים ומתקשרים עם הענין ד"קדוש אני".

לח. ולהעיר:

אע"פ שקודם החטא לא הי' צורך בענין הלבושים, כיון ש"לא יתבוששו" (כנ"ל סל"ה), וכמו"כ כאשר יהי' תכלית השלימות בעולם, אזי "לא יכנף עוד מוריך" (לא יתכסה ממך בכנף בגדיו)²⁶⁴, מ"מ, במשך הזמן שבינתיים, הנה כדי לתקן את ענין החטא, וכדי לבוא לקיום היעוד "ולא יכנף עוד מוריך", הרי זה דוקא כאשר ישנו תחילה ענין הצניעות, ע"ז שיהיו הלבושים במילואם.

ומה גם שכל אחד מישראל הוא כהן, כפי שנצטוו בני"י קודם מתן-תורה: "ואתם תהיו לי ממלכת כהנים וגוי קדוש"²⁶⁵, וכהן שעבד עבודתו בהיותו מחוסר בגדים, חייב כו'²⁶⁶ (היפך החיים), והרי הענין ד"מחוסר בגדים" אינו בלי בגדים כלל, אלא גם כאשר חסר בגד אחד, הרי זה כבר שלא בסדר לגמרי!

לט. ויש להוסיף בזה — שלאחרי החטא, הנה דוקא ע"י לבושים יכולים להגיע למקומות כאלו ולהשיג ענינים כאלו שאי אפשר להגיע אליהם ולהשיג אותם ע"י אורות פנימיים:

בכחות האדם יש כחות פנימיים, ויש גם כחות שנקראים בשם כחות מקיפים — שהם בדוגמת לבוש, שנותן כח בכחות הפנימיים.

ועד"ז בלבושי האדם — ישנם לבושים שהם רק "למחסה ולמסתור מזרם וממטר"²⁶⁷, אבל יש לבושים שנקראים "מכבדותא" (ר' יוחנן קרי

פל"ו (מו, א).

(262) פרש"י עה"פ.

(265) יתרו יט, ו.

(263) ויק"ר ספכ"ד. וראה תו"מ סה"מ

(266) סנהדרין פג, א. פרש"י תצוה כח, מג.

אייר ע' רסא ואילך. וש"נ.

(267) לשון הכתוב — ישע"י ד, ו.

(264) ישע"י ל, כ (ובפרש"י). וראה תניא

למאני' מכבודתי" (268), שעל ידם ניתוסף כבוד לאדם הלוכשם, ועד — כמ"ש²⁶⁹ "ועשית בגדי קודש לאהרן .. לכבוד ולתפארת", וכפי שהרמב"ם מבאר בארוכה במורה נבוכים²⁷⁰ גודל ענין הקדושה הקשור ונמשך בפועל כאשר ישנם הלוכשים המתאימים, ובמיוחד כאשר מעיינים ביסוד הדברים בזהר וקבלה²⁷¹ שעליהם בנויים דברי הרמב"ם במו"נ בביאור ענין זה.

מ. וזהו גם מה שמצינו בנוגע לטומאת נגעים — ובהקדמה: טומאת נגעים היא אחת הטומאות הכי דקות והכי חמורות, שיש בה שני הפכים²⁷²:

מחד גיסא, יש בה ענין של דקות וזכות ("א איידלקייט"), שכל זמן שהכהן אינו אומר "טמא", הרי זה טהור²⁷³. — בנוגע לענינים של כשרות וטרפות הקשורים עם אכילה ושתי', אין נפק"מ אם פסקו את הדין אם לאו; הנפק"מ היא רק אם עבר בשוגג או במזיד. אבל בנוגע לטומאת נגעים, הנה כל זמן שהכהן אינו אומר בפועל "טמא", הרי זה טהור. ולאידך גיסא, כאשר הכהן אומר "טמא" — הרי זו טומאה שיש בה כו"כ איסורים והרחקות: "טמא טמא יקרא"²⁷⁴, "ברד ישב מחוץ למחנה מושבו"²⁷⁵ וכיו"ב — ענינים שלא מצינו כמותם אפילו אצל מי שנטמא במת שהוא "אבי אבות הטומאה"²⁷⁶.

ובכן: מהו הענין שמכפר על נגעים — דוקא בגדי כהונה²⁷⁷; לא ענין הקרבנות, שקשור עם ענינים פנימיים, אלא דוקא בגדי כהונה, שקשור עם ענינים מקיפים (ועד"ז בנוגע ללשון הרע²⁷⁷, שגם הוא ענין של מקיף, כמו נגעים כו').

מא. והמעשה הוא העיקר¹⁷:

בכניסתינו לתקופת תמוז, שבה שוררת החמימות הכי גדולה ממשך כל השנה — מוטל חוב וזכות, הן על אנשים והן על נשים, בנוגע לענין הצניעות, ביתר שאת וביתר עוז מאשר במשך כל ימי השנה. ועיקר הכחות לפעול זאת הן בנוגע לעצמו והן בנוגע לכל הנמצאים

(268) שבת קיג, סע"א. וש"נ.	(273) נגעים רפ"ג. רמב"ם הל' טומאת צרעת פ"ט ה"ב.
(269) תצוה כח, ב.	(274) תזריע יג, מה.
(270) ח"ג פמ"ה.	(275) שם, מו.
(271) ראה זח"ב רכט, סע"א ואילך. קה"י בערכו.	(276) פרש"י פסחים יד, ריש ע"ב. מפרשי המשנה לכלים ואהלות בתחלתן. ועוד.
(272) ראה גם לקו"ש חכ"ז ע' 88 ואילך. וש"נ.	(277) ראה ערכין טז, א. וש"נ.

בסביבתו — ניתנו לנשי ובנות ישראל, שהם ממלאים את רצון העליון "קדושים תהיו", שעי"ז יהי במילא גם הענין ד"כי קדוש אני" (כנ"ל סל"ז), וכמ"ש בסיום הפסוק: "אני ה' אלקיכם", כחכם וחיותכם²⁷⁸.
ואז — "ה' אלקיך מתהלך בקרב מחניך להצילך ולתת אויביך לפניך"²⁷⁹,

ונעשה גם הענין ד"ושכנתי בתוכם"²⁸⁰, בתוך כל אחד ואחת²⁸¹, וזה יקרב את בנין ביהמ"ק השלישי, שאז יקויים "ושכנתי בתוכם" כפשוטו, בבית המקדש דלעתיד לבוא, בגאולה האמיתית והשלימה ע"י משיח צדקנו.

[כ"ק אדמו"ר שליט"א צוה לנגן הניגון "עסן עסט זיך כו"י].

* * *

מב. אחד מאלה שנטלו חלק בגאולת י"ב"ג תמוז, בנוגע להשתדלות ופעולות בזה — הי' "פיניע"²⁸².

ומצד הקירוב שהי' לו מהרבי בעל השמחה והגאולה — מסתמא גם הוא מתוועד עתה²⁸³... בהתוועדות של י"ב"ג תמוז.

וכיון שישנו הניגון שלו: "והריקותי לכם ברכה"²⁸⁴, שהי' רגיל לנגנו, ומסתמא ישנם כאן כאלו שמכירים ניגון זה — ינגנו הניגון "והריקותי לכם ברכה", ומסתמא גם הוא שם יצטרף לניגון ("מסתמא וועט ער דאַרטן מיטזינגען")...

* * *

מג. אחד מעניניו של רבינו נשיאנו הי' — כמוזכר לעיל — לשלוח שלוחים שיסעו לכל קצוי תבל כדי להפיץ יהדות, התורה והמצוה, הנגלה וחסידות, החיצונית והפנימית, בכל מקום שידם מגעת, ועוד יותר מזה, כיון שהולכים ונוסעים בשליחות המשלח — אשר "גלה סודו אל עבדיו הנביאים"¹⁹⁸, רצון העליון, כפי שנתגלה ע"י נשיאי הדור, עד לכ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא דורנו.

תודרוס ז"ל אלטהויז. נפטר יום ועש"ק פ' אחו"ק, ט' אייר ה'תשכ"ג. ראה גם מכתב ראש חודש סיון שנה זו (אג"ק חכ"ב ע' תנג ואילך. וראה גם חכ"ג ע' כג).
(283) כ"ק אדמו"ר שליט"א בכה בדברו (המו"ל).
(284) ספר הניגונים ח"ג ניגון רפ.

(278) ראה טושו"ע ואדה"ז או"ח ס"ה. לקו"ת בלק עג, ג. פינחס פ, א. ובכ"מ.
(279) תצא כג, טו.
(280) תרומה כה, ח.
(281) ראה אלשיך עה"פ. של"ה סט, א.
ועוד.
(282) בכינוי זה הי' נקרא הרה"ח ר' פינחס

וכיון שנמצאים כאן כאלו שכבר עתה הם שלוחים במקומות קבועים — הן בערי השדה במדינה זו, והן בשאר מדינות, בחצי כדור זה או בחצי כדור העליון — לעסוק שם במוסדות חינוך, ובכללות הפצת היהדות; וגם אלו שהם עצמם נמצאים עתה בשליחות, ואינם נוכחים במסיבה זו — נמצאים כאן באי-כחם,

וכמו"כ אלו שנוסעים לשבועות אחדים במשך ימי הקיץ, תקופת תמוז ולאחרי, עד להכניסה בחודש הרחמים,

יאמרו כולם יחד "לחיים", מתוך שמחה — "בשמחה תצאו"²⁸⁵,

ותוכנה של השמחה — לפי שגם כאשר "תצאו", לא נפרדים ("מ'פָּאָרט נִיט אַוועק") מרבינו נשיאנו המשלח, כיון ש"שלוחו של אדם כמותו"²⁸⁶, וכתכלית העומק בענין השליחות, שהשליח נעשה באופן שכל ענינו אינו אלא מציאות המשלח²⁸⁷, כך, שאינו נמצא לבד, אלא המשלח נמצא שם יחד אתו,

והעיקר — על מנת למלא את השליחות דוקא מתוך שמחה וטוב לבב.

ויהי רצון שמהם יראו וכן יעשו — לנסוע מניו-יורק להפיץ יהדות, תורה וחסידות, בכל מקום שהוא, אע"פ שהדבר יפריע לשינה כאן בניו-יורק, על הגפן²⁸⁸, על המחיה או על הכלכלה...

— ואבוי להם ("אָך און וויי") לגפן מחיה וכלכלה שמקבלים במצב של שינה... אבל עתה, שנמצאים בזמן של ימי הגאולה והשמחה, צריכים לדבר בצד הטוב —

הנה יה"ר שיתרכו כהנה וכהנה "שלוחי דרבנן", של כ"ק מ"ח אדמו"ר נשיא הדור, שיסעו בכל קצוי תבל,

וכלשון התנא דבי אליהו²⁸⁹: "לילך ולקשור חבלים של ברזל במתניהם ולהגבי" בגדיהם למעלה מארכובותיהן ויחזרו בכל עיירות ישראל.. וילמדו את ישראל" — שזהו ענין הסנהדרין של ישראל, עליהם נאמר שהם נמצאים "לפני ה'"²⁹⁰, ואודותם נצטוו משה "אספה לי שבעים איש מזקני ישראל"²⁹¹, "לי" דייקא, כמארז"ל²⁹² "כל מקום שנאמר

(289) רבה — פי"א.

(290) פ' שופטים יט, יז ובפרש"י.

(291) בהעלותך יא, טז.

(292) ויק"ר פ"ב, ב. מדרש שמואל פי"ט.

(285) ישע"י נה, יב.

(286) ברכות לד, ב (במשנה). וש"נ.

(287) ראה לעיל ע' 105 הערה 33. וש"נ.

(288) ע"ד לשון הכתוב (מלכים"א ה, ה).

(291) "איש תחת גפנו" (המז"ל).

ועוד.

לי אינו זו לעולם", היינו, שעבודתם היא עבודה נצחית שיש לה קיום נצחי, כיון שנלקחת מבחי' "אני הוי' לא שנית"293, כפי שנמשכת כאן למטה מעשרה טפחים, שאז הפעולה היא באופן ד"ופרצת ימה וקדמה וצפונה ונגבה", כיון שענין הנצחיות מבטל כל המדידות וההגבלות.

(וסיים כ"ק אדמו"ר שליט"א בבת-שחוק): ובזכותם, הנה גם אני — אע"פ שאינני נוסע לשום מקום — אומר יחד עמהם "לחיים".

[כ"ק אדמו"ר שליט"א שאל: היכן הם השלוחים? ופנה לכו"כ מהם בשמם שיאמרו לחיים. ואח"כ אמר:]

כיון שמדובר אודות "ופרצת" — הנה כוס משקה דאמירת לחיים זה אינו נכלל בחשבון; זהו למעלה מחשבון, ובמילא יכולים לחטוף ("אַרְיִינְכָאֶפֶן") באופן שלמעלה ממדידה והגבלה, ואף אחד לא יבוא בטענות... אבל רק כוס זה, ולא יגניבו-יבריו ("מ'זָאָל נִיט אַרְיִינְשִׁמוּגְלֶען") עוד על חשבון זה!...

[כ"ק אדמו"ר שליט"א חזר ושאל היכן הם שלוחי ה"מרכז", באמרו: האם צריך להכריז כל אחד בפני עצמו?].

כ"ק אדמו"ר שליט"א ניגן את הניגון "כי בשמחה תצאו", ואח"כ צוה לנגן את הניגון "אבינו מלכנו".

אח"כ המשיך כ"ק אדמו"ר שליט"א להורות לכו"כ שיאמרו לחיים בקשר לשליחות בהפצת היהדות והחסידות294.

כ"ק אדמו"ר שליט"א ניגן את הניגון "צמאה לך נפשי, עך טי כו", ואח"כ צוה לנגן "כי אנו עמך".

אח"כ צוה כ"ק אדמו"ר שליט"א שהמדריך-הרוחני של מחנה "אמונה" יאמר לחיים עבור ענין הצניעות.

מהנסיגה אחרי המדיטציה תאמר ב"פ לחיים. לא' אמר, שיצא מההגבלות, ומה גם שבלאה"כ הרי זה השעה השני' לאחרי חצות לילה... לא' אמר, שאינו חייב לשתות את כל הכוס בבת-אחת, ובלבד שיהי' תוך כדי אכילת פרס (באמרו, שיכול לבחור בין פרטי הדעות שבשיעור זה (ראה הנסמן בספר המנהגים ריש ע' 45, ובא"ק ח"ה ריש ע' ק)).

293) מלאכי ג, ו. 294) כ"ק אדמו"ר שליט"א הכריז שמו של א' המטובים, באמרו — בלשון הקודש — שיקח על עצמו שליחות להפיץ חסידות ב-770, ויאמר לחיים על חשבון זה. לא' אמר (באנגלית) שיאמר לחיים בשבילו ובשביל כל ישראל. שאל על א' אם הוא בנסיגה ("ריטריט"), האם הוא במדיטציה? ואמר לו, כשתחזור

אח"כ שאל אם כל השלוחים והנוסעים אמרו כבר לחיים, באמרו, אולי ישנו עוד מישהו שצריכים להזכירו.

ואח"כ התחיל לנגן הניגון "קול דודי".

* * *

מד. ישנו ענין נוסף שנוגע לסדרה זו, אשר, עם היותו מדברי בלעם, הרי זה ענין שנקבע בתורה, ולכן מצינו שגם מעניני בלעם למדים כמה ענינים בתורה, לא רק באגדה, אלא גם בהלכה, ועד שהתחלת כל התפלה היא בפסוק שנאמר בנבואת בלעם: "מה טובו אהליך יעקב משכנותיך ישראל"²⁹⁵.

ובהקדמה — שאע"פ שבנוגע לענין הנבואה נאמר²⁹⁶ "ונפלינו אני ועמך מכל העם אשר על פני האדמה", כפי שביקש משה מהקב"ה שלא ישרה שכינתו על אומות העולם, מ"מ, כדי שאומות העולם לא יבואו בטענות, ניתנה נבואה לבלעם, וכדאיתא בספרי על הפסוק²⁹⁷ "ולא קם נביא עוד בישראל כמשה", "אבל באומות קם, ואיזה זה, בלעם".

ובכל אופן — איך שיהי' הביאור בזה — ברור הדבר שהיתה אצל בלעם מדריגת הנבואה, אף שהי' הדבר לאחר מתן-תורה.

ובכן, מדברי בלעם בנוגע לנבואתו יכולים ללמוד גם בנוגע לנבואת בני", כדלקמן.

מה. בענין הנבואה, שיש בה כמה ציוויים וכמה גדרים, הן בנוגע לאופן אמירת הנבואה, והן בנוגע לשלילת הענין דכובש נבואתו — יש לומר בשני אופנים-סברות:

(א) ישנם מצוות מיוחדות שעליהם נצטווה הנביא — כמו המצוות המיוחדות דכהונה ולוי' שעליהם נצטווה כהן או לוי, והיינו, שזוהי מצוה מיוחדת שאינה שוה לכל, כי אם למי שבחרו הקב"ה להיות נביא, ועד"ז אלו שנבחרו להיות משרתים בקודש ע"י עבודת כהונה ולוי', וע"ד מי שבהשגחה פרטית נתמנה להיות דיין או שוחט וכיו"ב.

(ב) ענין הנבואה קשור עם עבודת ה' — דכשם שבעבודת ה' נכלל החיוב דבנין בית המקדש, וכן החיוב להאמין בה' שהוא אמינית המציאות כו', כמו"כ נכלל בזה גם ענין הנבואה, וכמ"ש הרמב"ם²⁹⁸:

(297) ברכה לד, יו"ד.
(298) הלי' יסוה"ת רפ"ז.

(295) פרשתנו (בלק) כד, ה.
(296) תשא לג, טז ובפרש"י.

"מיסודי הדת לידע שהאל מנבא את בני האדם", והיינו, שמלבד המכוון בענין הפרטי שאודותיו נאמרה הנבואה, ישנו בזה ענין של עבודת ה' — קידוש ה', "שהאל מנבא כו", ששולח דברו ע"י נביאיו; ולאידך גיסא, כאשר הנביא כובש נבואתו, הרי זה (לא רק העדר קיום ציווי בענין פרטי זה, אלא) ענין שהוא היפך עבודת וקידוש השם — ענין של עבודה-זרה.

מו. והפתרון בזה — מצינו בדברי בלעם ביחס לנבואתו:

דברי בלעם מצינו הלשון "כל אשר ידבר ה' אותו אעשה"²⁹⁹, "אותו אדבר"³⁰⁰ — שאין זה חידוש דבר, שכן, אע"פ שבלעם הוא מבני-נח שנצטוו על שבע מצוות בלבד (ובפרטיות יותר: שלושים מצוות³⁰¹, שהם סניפים וסעיפים של שבע המצוות)³⁰², ולא על שאר מצוות, הרי מובן, שכאשר נצטווה מהקב"ה לעשות דבר מסויים, חייב הוא לקיים ציווי זה.

אבל מצינו גם הלשון "את אשר ישים ה' בפי אותו אשמור לדבר"³⁰³, שמשמעותו, שנוסף לכך שצריך לקיים ציווי הבורא, הנה כיון שהקב"ה מנבא על ידו, לכן, "אשמור לדבר", כדי שלא יהי' כובש נבואתו. ולכאורה: היכן מצינו שנצטווה בלעם שלא יהי' כובש נבואתו — הרי אינו נביא מישראל שנצטווה על זה במצוות הנבואה, שהם כמו מצוות כהונה ולוי', שכל זה אינו שייך אצל בלעם שנצטווה רק על שבע מצוות בני-נח?

ועכצ"ל, שהכובש נבואתו, לא זו בלבד שאינו מקיים מצוה מיוחדת לנביא (כמו מצות כהונה ולוי'), אלא זוהי מצוה שהיא סעיף וסניף של מצות עבודת ה', ובמילא, הפכה היא עבודה-זרה, שעלי' נצטוו בני-נח³⁰⁴.

מז. ויש להוסיף ולבאר ההוראה הנוגעת אלינו — דאף ש"מיום שחרב ביהמ"ק ניטלה נבואה"³⁰⁵, ורק בזמן הגאולה תחזור הנבואה, הרי כיון שהתורה היא נצחית³⁰⁶ גם עתה, עכצ"ל, שההוראה מענין זה נוגעת גם עתה:

ובהקדם מ"ש הרמב"ם במורה נבוכים³⁰⁷ [שהובא בכ"מ בחסידות חב"ד, ובביאור שמוכיח שהדברים מיוסדים על תורת הקבלה³⁰⁸, סתרי

(304) ראה צפע"נ עה"ת עה"פ (כב, לח).

(305) ב"ב יב, ריש ע"ב.

(306) תניא רפי"ז. ובכ"מ.

(307) ח"ב פ"ו ואילך.

(308) ראה גם תו"מ חל"ב ע' 271. חל"ג

ע' 207. וש"נ.

(299) פרשתנו כג, כו.

(300) שם כב, לח. כד, יג.

(301) חולין צב, סע"א.

(302) ראה אנציק' תלמודית ערך בן נח

(כרך ג) בתחלתו (ע' שמש ואילך). וש"נ.

(303) פרשתנו כג, יב.

תורה] בפירוש הלשון "מלאכי אלקים" וכיו"ב, שגם הם כחות וענינים שבטבע, אלא שלהיותם כחות מיוחדים במינם, או בתוקף מיוחד, או שמתרחשים באופן פתאומי וכיו"ב, לכן נקראים בשם "מלאכי אלקים", כיון שניכר שזהו שליח של הקב"ה.

ובנוגע לעניננו:

ביטול הנבואה משחרב ביהמ"ק — הרי זה בנוגע לענין הנבואה כפי שהי' בזמן שביהמ"ק הי' קיים, כמבואר בתניא³⁰⁹ ש"הי' קול ודבור העליון מתלבש בקולם ודבורם ממש", כמו "חזון ישעיהו"³¹⁰, ועד"ז שאר הנביאים, החל משמואל הנביא;

אבל ישנו הענין ש"ניטלה נבואה .. וניתנה .. לתינוקות" (וכיו"ב)³⁰⁵, כולל גם ה"תינוק" שבכל אדם, שהרי אצל כל אחד מישראל יש ענינים שמגיע אליהם ע"י השכל, ע"י הבנה והשגה והתבוננות, ראיות ושקו"ט, ויש ענינים שמגיע אליהם בדרכו של תינוק — לא מצד הבנה והשגה, אלא באופן של מושכל ראשון, ללא הבנה והשגה מוקדמת לזה; וע"ד דברי הגמרא³¹¹ "השכים ונפל לו פסוק לתוך פיו הרי זו נבואה קטנה" — שזהו ענין של נבואה ששייך גם עתה.

וזהו גם המבואר בתורת הבעש"ט³¹² בנוגע לה"בת-קול" שיוצאת בכל יום ואומרת כמה ענינים: "שובו בנים שובבים"³¹³, "אוי להם לבריות מעלבונה של תורה"³¹⁴, וכו' וכו' — דלכאורה אינו מובן: מהי התועלת של ה"בת קול", מאחר שאף אחד אינו שומע זאת? — ש"מזלי חזי"¹⁴², היינו, ש"מזל" הנשמה, שרש ומקור הנשמה, שומע זאת. אך עדיין אינו מובן: הרי העבודה צריכה להיות ע"י הנשמה שבגוף, ומהי התועלת בכך ש"מזלי חזי"? — אלא, שממזל הנשמה נמשך לנשמה המלוכשת בגוף, אלא שאין זה באופן של נבואה גלוי, כי אם, שנופלים במחשבתו הרהורי תשובה, אף שלא הכין את עצמו כלל, ואינו יודע מניין באים לו הרהורי תשובה אלו.

מח. ובענין זה יכולים להיות ב' אופנים-ביאורים:

א) האדם נמצא במעמד ומצב בלתי מתאים, כך, שהוא זקוק להתעוררות, ולכן מעוררים אותו לתשובה.

(312) ראה כתר שם טוב בהוספות סק"א ואילך. וש"נ.

(313) חגיגה טו, א.

(314) אבות פ"ו מ"ב.

(309) אגה"ק סכ"ה (קלט, ריש ע"ב). וראה שעהייה"א פ"ב.

(310) ישע' א, א.

(311) ברכות נה, סע"ב. וש"נ.

(ב) בעומק יותר — שזהו ע"ד "נבואה קטנה" ש"האל-מנבא את בני האדם", והיינו, שזהו ענין שנוגע ליסודי התורה, לעבודת ה'. ומצד זה נעשה יחס אחר לגמרי לענין של הרהור תשובה, או הרהור לעשות איזה מעשה טוב בנוגע ללימוד התורה וקיום המצוות, "בכל דרכיך דעהו"³¹⁵ ו"כל מעשיך יהיו לשם שמים"³¹⁶:

כאשר הקב"ה נותן לו הרהור תשובה — צריך להסתכל על זה שאין זה רק שמסייעין לו לתקנו כו', ובמילא, אם הוא מנצל זאת או לא הרי זה ענין פרטי שלו השייך אליו, ע"ד מצוה שאינה שוה בכל, אלא צריך לידע שיש בזה ענין עמוק יותר — "את אשר ישים ה' בפי אותו אשמור לדבר": זהו ענין של נבואה ששלחו לו, בשביל עצמו, או בשביל לפעול על הזולת, וא"כ, כיצד יתכן שלא ינצל זאת, בדוגמת כובש נבואתו, שזהו ענין שנוגע בעבודת ה', ביסודי התורה, כנ"ל.

מט. וכשם שהדברים אמורים בנוגע למזל הנשמה ביחס לנשמה המלוכשת בגוף — כן הוא גם בנוגע ל"מזל", ראש ומוחין של כל נשמות הדור:

כאשר נשיא הדור מתייגע בעבודתו ומגיע לענין מסויים, ואומר, שעכשיו צריכה להיות העבודה באופן כזה, ומגלה זאת עד לכל אשר בשם ישראל יכונה — צריך לידע שזהו דבר ה' ש"גלה סודו אל עבדיו הנביאים", כך, שאין זה ענין של מצוה מיוחדת פרטית, אלא זהו ענין הקשור עם מצות עבודת ה'.

ויהי רצון, שבאופן כזה "יקבלו" את ה"קול קורא" "לאלתר לתשובה לאלתר לגאולה" שהכריז הרבי בעל-פה, וצוה אח"כ להדפיסו³¹⁷, ויעשו זאת מתוך שמחה וטוב לבב, ובאופן ד"ופרצת".

ומובטחין דברי צדיקים שיפעלו פעולתם, ויקויים היעוד³¹⁸ "הקיצו ורננו שוכני עפר", והוא בתוכם, ויוליכנו קוממיות לארצנו, בקרוב ממש. [כ"ק אדמו"ר שליט"א צוה לנגן הניגון "אתה בחרתנו", ניגון אדמו"ר הזקן בן ד' הבבות (בבא הד' — ג"פ), והניגון "ניע זשוריצי כלאָפּצי"].

* * *

ג. נוסף על ימי המועדים בשנה, ישנו גם מספר ימי השבוע,

(315) משלי ג, ו. ע' שעז ואילך. ע' תח ואילך. ח"ו ע' תל

(316) אבות פ"ב מי"ב.

(317) ראה אג"ק שלו ח"ה ע' שסא ואילך. (318) ישעי' כו, יט.

ובנדודי, הרי זה ליל ששי, שבו נהגו בכו"כ מקומות להיות נעורים³¹⁹ (כל הלילה, או במשך כמה שעות) — שזהו ענין התשובה, כמ"ש רבינו הזקן באגרת התשובה³²⁰ "שהשבת הוא בחי' תשובה עילאה, ושבת' אותיות תש"ב", ולכן צריכה להיות ההכנה לזה "לפני יום השבת".

וכיון שכן, צריך להיות עתה ענין התשובה, ותשובה מתוך שמחה — כמובן מדברי הרמב"ם בסוף הל' לולב אודות השמחה הגדולה שצריכה להיות בכל מצוה ומצוה, ועאכור"כ במצות התשובה, שכיון שהיא גדולה מכל המצוות, והראי', שיכולה לתקן פגם בכל המצוות, צריך להיות בה שמחה גדולה ביותר³²¹.

והכוונה בענין התשובה — לא רק לתשובה כפשוטה, שלא על זה מדברים עתה, כי אם לתשובה מתוך שמחה ורחבות, באופן ש"הרוח תשוב אל האלקים אשר נתנה"³²², היינו, שבהיותו נשמה בגוף הרי הוא מתקשר עם העצמות ומרחב העצמי כפי שהוא למטה, כך, ש"ישראל אורייתא וקוב"ה" נעשים "כולא חד"³²³ כאן למטה,

ועי"ז ממשיכים הענין ד"ה' אחד ושמו אחד"³²⁴, כשם שאני נכתב כך אני נקרא³²⁵, בביאת משיח צדקנו, בקרוב ממש.

נא. (ואח"כ אמר:)

מסתמא תערך התוועדות גם ביום השבת, בלי נדר.

ובכל אופן, סיומה של התוועדות זו צריך להיות "במה דפתח", וכיון שהפתיחה היתה בניגון "הושיעה את עמך", יהי' בזה גם סיום ההתוועדות,

ולהמשיך זאת על הימים שבינתיים ועל כל השנה כולה.

[והתחיל כ"ק אדמו"ר שליט"א לנגן "הושיעה את עמך"].

(321) ראה גם לעיל ריש ע' 83. וש"נ.
 (322) קהלת יב, ז. וראה לקו"ת ר"פ האזינו.
 ובכ"מ.
 (323) ראה זח"ג עג, א.
 (324) זכרי' יד, ט.
 (325) ראה פסחים נ, א. וש"נ.

(319) ראה לקו"ד ח"ד תשכח, ב. סה"ש
 תרצ"א ע' 208. תש"ו ע' 43. וראה גם תו"מ
 — רשימת היומן ס"ע קצג. וש"נ. שיחת י"ב
 תמוז תשי"ג סל"א (תו"מ ח"ט ע' 66), ובהערה
 173 שם.
 (320) ספ"י.